

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΔ'.

Συνδρομή Ιτήσια: Έν' Ελλάδι φρ. 12, εν τη αλλοδαπή φρ. 20. — Αι συνδρομαί ἔρχονται ἐπὶ 1 Ἰανουαρίῳ, ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι: Ιτήσιαι. — Γραφεῖον Αἰαῶν, Ὁδὸς Σταδίου 32.

29 Νοεμβρίου 1887

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ

ΥΠΟ ΦΩΤΙΟΥ ΧΡΥΣΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ Ἡ ΦΩΤΑΚΟΥ

Αἱ δημοσιευόμεναί κάτωθι σημειώσεις περὶ τοῦ βίου τοῦ Θεοδ. Κολοκοτρώνη, αἵτινες εἶνε μάλλον ἡθογραφία ἢ βιογραφία τοῦ μεγάλου τούτου ἀνδρός τῆς Ἑλληνικῆς ἐπανάστασεως, ἐγράφησαν ὑπὸ τοῦ Φ. Χρυσανθοπούλου συγγραφέως τῶν « Ἀπομνημονευμάτων τῆς Ἑλληνικῆς ἐπανάστασεως », μέρος τῶν ὁποίων πρό χρόνων ἐξεδόθη, ταύτας δὲ παρεχώρησεν ἡμῖν εὐμενῶς πρὸς δημοσίευσιν ὁ κάτοχος τῶν χειρογράφων τοῦ Φωτάκου Κύριος Σταῦρος Ἀνδρόπουλος ἄρεοπαγίτης, εἰς ὃν καὶ ὁμολογοῦμεν χάριτας.

Εἰς τὰς δημοσιευομένας ἤδη σημειώσεις οὐδεμία ἐγένετο μεταβολὴ εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ Φωτάκου γεγραμμένα.

Ἐν τῇ ἡθογραφίᾳ ταύτῃ ὁ Φωτάκος δι' ὄφους λογογραφικῆς καὶ ἀφελούς, καὶ ἐν λέξει ἀπλῆ σκιαγραφεῖ τὴν θέσιν τοῦ Γέρο—Κολοκοτρώνη ἐν μέσῳ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπανάστασεως, καὶ τὸ ἦθος αὐτοῦ. Τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Φωτάκου φαίνεται πολλαχοῦ ἀσύμδετον καὶ ἀνεπεξέργαστον, καὶ μὴ συμπληρωμένον ἢ το ἴσως ἡ πρώτη καταγραφὴ, ἀλλὰ καὶ τοιαύτη, οἷα κατελείφθη, ἀποτελεῖ πλήρη ἠθικὴν σκιαγραφίαν ἐν διαγράμματι τοῦ Θεοδώρου Κολοκοτρώνη, χαραχθεῖσαν κατὰ τὰς ἐντυπώσεις, ἃς ἔλαβεν ὑπὸ τῶν συγχρόνων.

Πολλοὶ ἔγραψαν περὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη καὶ τῆς γενεᾶς του, καὶ προσέτι ὅτι αὐτὸς ἐσώθη, ὡς ἐκ θείας προνοίας, καὶ εὐρέθη εἰς τὴν ἐπανάστασιν μας, καὶ τοῦτο εἶναι ἀληθινόν· διότι ὅσα γίνονται εἰς τὸν κόσμον ἐκ τῆς θείας προνοίας διοικοῦνται, καὶ διὰ τοῦτο εἰς ὅλας τὰς ἐποχὰς καὶ εἰς ὅλα τὰ ἔθνη εὐρίσκονται ἄνθρωποι ἐξέχοντες ἀπὸ τοὺς ἄλλους, εἴτε κατὰ τὸν νοῦν εἴτε κατὰ τὴν τύλην, εἴτε καὶ ἐκ τῆς ἀπελπισίας ὅτι θὰ χαθοῦν ἂν μόνον τῶν δὲν φροντίσῃς νὰ καταστρέψῃς τὸν ἐχθρὸν τῶν, ἀφοῦ ἄλλος δὲν θέλει ἢ δὲν δύναται νὰ τοὺς σώσῃ. Τοῦτο δὲν εἶναι ἀσυνήθιστον εἰς τὸν κόσμον, καὶ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ἢ δὲ ἱστορία ὄλων ἐθνῶν ἀναφέρει πολλὰ τοιαῦτα παραδείγματα. Καὶ αἱ ἄγρια φυλαὶ τῶν ἀνθρώπων, καὶ αὐταὶ ἀκόμη εἶχον καὶ ἔχουσι τοιαῦτα ἄτομα ἐξέχοντα τῶν ἄλλων, καὶ δι' αὐτῶν γίνεται ἡ συγκέντρωσις καὶ ἡ συνεννόησις τῶν πολλῶν. Τὰ ἄτομα ταῦτα οἱ ἄνθρωποι τὰ ὠνόμασαν ἥρωας,

ΤΟΜΟΣ ΚΔ'—1887.

ἐθνάρχας, φυλάρχας, ἀρχηγούς, ἀρχιστρατήγους, καὶ διὰ πολλῶν ἄλλων τοιοῦτων ὀνομάτων. Κάθε ἔθνος καὶ κάθε φυλὴ ἔχει τοὺς διευθύνοντας καὶ ἐρμηνεύοντας τὸ πνεῦμά των, διατηροῦντας τὴν ὁμόνοιάν των, καὶ ὀδηγοῦντας τὴν φυλὴν εἰς τὴν ἔνωσίν της καὶ εἰς τὴν ὑπεράσπισιν τῶν διακαιομάτων καὶ τῶν συμφερόντων της. Οἱ τοιοῦτοι ἀρχηγοὶ ἐμπνέου τὴν φιλοτιμίαν εἰς ὅλην τὴν φυλὴν των διὰ νὰ ἀγωνίζεται πρὸς σωτηρίαν της, ὅταν αὐτὴ κυριευθῇ ἀπὸ ἄλλην φυλὴν ξένην κατὰ τὰ ἦθη, τὰ ἔθιμα, τὴν θρησκείαν καὶ τὴν γλῶσσάν της. Ὅλα αὐτὰ τὰ καθιέρωσεν ἡ θεία πρόνοια διὰ νὰ γυρίζουν εἰς τὸν κύκλον των, ν' ἀναφαίνωνται, καὶ νὰ βυθίζωνται τοιοῦτοτρόπως, ὥστε οἱ μὲν παρόντες νὰ τὰ πράττωσι, νὰ τὰ βλέπωσι καὶ νὰ τ' ἀκούωσιν, οἱ δὲ ἐρχόμενοι ὕστερα νὰ τὰ ἀναγινώσκωσιν, ἂν ἐγράφησαν. Ἡμεῖς οἱ Ἑλληνες ἐπαναστατήσαντες κατὰ τῆς Τουρκικῆς δυναστείας δὲν ἐκάμαμεν πρᾶγμα ἀσυνήθιστον εἰς τὴν ἀνθρωπότητα καθόσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἐλευθερίας μας. Ὅλοι ἐφυλάξαμεν τὰ πατροπαράδοτα μυστήρια τῆς φυλῆς μας, τὴν θρησκείαν μας, τὰ γράμματά μας καὶ τὴν ἱστορίαν τῶν πατέρων μας. Ὅλοι ὑπεφέραμεν τὸ βᾶρος τῆς δουλείας μὲ πολλὴν ὑπομονὴν καὶ καρτερίαν διαδοχικῶς ἀπὸ τὸν πατέρα εἰς τὸ παιδί, ἐτρέφομεν τὸ φυσικὸν πνεῦμα, καὶ ἀφοῦ τὸ ἐκαθαρίσαμεν, τὸ ἐβάλαμεν ἐπειτα εἰς ἐνέργειαν, καὶ ὅταν ἕκαστος ἦ καὶ πολλοὶ ἡμοῦ εὕρισκον τὸν κατάλληλον καιρὸν ἐπεβουλεύοντο, ὅπως ἐδύναντο, τὸν δυνάστην καὶ κατακτητὴν τῆς φυλῆς μας, μυστικῶς ἐνεργοῦντες ὅπως ἐνεργῆ ὁ σκόληξ εἰς τὰ σπλάχνα τοῦ δένδρου, ἕως ὅτου φάγῃ τὴν καρδίαν του καὶ τὸ ἀποξηράνῃ. Πόσους Κολοκοτρώνας ἐβγαλεν ὁ χρόνος, ἀλλὰ δὲν εὗρον ἐποχὴν κατάλληλον διὰ νὰ ἀναδειχθοῦν, καὶ συλλογιζόμενοι ὅτι δὲν δύνανται νὰ φέρουν γενικὸν ἀποτέλεσμα ὡς πρὸς τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ γένους των, ἀγρίευσαν ἀπὸ τὴν ἀπελπισίαν, καὶ ἐπλανῶντο εἰς τὰ ὄρη ματαίως, ἕως οὗ ἐσώνετο ὁ βίος των. Αὐτοὶ ἐπειτα ὠνομάσθησαν κλέφται, ἦτοι ἄτακτοι, διότι δὲν ὑπέκουον εἰς κανένα νόμον καὶ ἀνθρωπίνην συμφωνίαν· ἄρπαζον τὰ πρὸς τὸ ζῆν αὐθαίρετως, καὶ ἐπειδὴ ἔπαιρναν τοὺς κόπους

των άλλων, οι φύλακες των νόμων της εξουσίας τους κατεδίωκαν ως παραβάτας αυτών, και ως ελαττώοντες την δύναμιν της εξουσίας, διότι διά του φόβου και της εκδικήσεως ανέκουφιζον τὰ βάρη από τους αδελφούς των, τὰ ὅποια ἡ εξουσία καθεκαστήν ἤθξεναν· και ἐπειδὴ ἡ εκδικήσις εἶναι φυσικὴ εἰς τὸν ἄνθρωπον, και ἄλλοι πολλοί, μὴ ὑποφέροντες τὰ βάρη τῆς τυραννίας, ἔφευγαν ἀπὸ τὴν κοινωνίαν και ἐπροσκολλῶντο εἰς τὸν ἀνεγνωρισμένον κλέφτην, και οὕτω ὅλοι ὁμοῦ ὡς ἓνα σῶμα ὑπερασπίζοντο· και μολοντί ἡ ἐξουσία τους κατεδίωκε και τους ἐφόνευσεν, οἱ ἀδύνατοι, και διά τοῦτο οἱ μᾶλλον τυραννοῦμενοι τῶν Ἑλλήνων, τους ἐβοήθουν και κρυφίως τους ἐδίδον τροφάς και τους παρεκάλουν νὰ σκοτώνουν τους ἐχθρούς των Τούρκους. Οἱ κλέφται ἦσαν πολλοὶ ὠφέλιμοι εἰς τους ἀδύνατους· τὸ δὲ συμφέρον ἦτο και διά τους δύο κοινόν, ὁ μὲν ἀδύνατος εκδικεῖτο διά τῶν κλεφτῶν τους Τούρκους, οἱ δὲ κλέφται ὡς δυνατοὶ εἶχον τὰ μέσα τῆς συντηρήσεως των ἀπὸ τὸν ἀδύνατον Ἑλληνα, ὅστις ἔλεγε τότε εἰς τους δυνατούς Τούρκους, «ἄφησέ με ἤσυχον μὴ μοῦ παίρνης τὸν κόπον μου, τὸ παιδί μου, τὴν θυγατέρα μου, και μὴ με ἀτιμάζης διότι θὰ γείνω κλέφτης, ἢ θὰ βάλω τους κλέφταις νὰ σὲ σκοτώσουν»· και οὕτως οἱ Τούρκοι ἐπεριστέλλοντο.

Κατὰ τὴν ἀτυχῆ ἐπανάστασιν τῆς Πελοποννήσου, κατὰ τὰ 1769, πολλοὶ Ἀλβανοὶ ἀπὸ τους εἰσβαλόντας τότε ἔμειναν εἰς αὐτήν, και διά τὰς ἀυθαρεσίας και τὰς ἄλλας κακουργίας των κατήνησαν πληγὴ ἀνίατος ὄχι μόνον εἰς τους Ἑλληνας, ἀλλὰ και εἰς αὐτούς ἀκόμη τους Τούρκους, οἵτινες δὲν ὄριζαν τὰ χωρία των, οὔτε ἐτόλμων νὰ πηγαίνωσιν εἰς αὐτά. Οἱ δὲ Ἀλβανοὶ αὐτοὶ ἐπίασαν ὅλα τὰ στενά (δερβένια) και ἐφορολόγουν ἀδιακρίτως τους διαβαίνοντας. Οἱ σημαντικοὶ Τούρκοι ἐβλάπτοντο ἀπὸ τους Ἀλβανούς, και ἀπεφάσισαν νὰ ἐλευθερώσουν ἀπὸ αὐτούς τὴν Πελοπόννησον, και πρὸς τοῦτο ἐκάλεσαν εἰς βοήθειαν τους κλεφτοκαπεταναίους, και μεταξὺ ὄλων αὐτῶν διεκρίθη τότε ὁ Κωνσταντῖνος Κολοκοτρώνης, ὁ πᾶτήρ τοῦ Θεοδώρου Κολοκοτρώνη. Αὐτὸς ὁ ἥρωας ἐμεγάλυνε τότε τὸ ὄνομά του, οἱ δὲ Ἑλληνες ἐχόρτασαν ἀπὸ τους ἐπαίνοους του και ἀπὸ τὰς νίκας του· ἄφησε μνήμην και καταγωγὴν ἐνδοξον και εἰς τους Ἑλληνας και εἰς τους Τούρκους. Ὁ δὲ τότε πασᾶς τῆς Πελοποννήσου διά νὰ ἐμπνεύσῃ τὸν φόβον διέταξε και ἐστήθη πύργος ὡς τρώπιον ἐξω τοῦ τείχους τῆς Τριπόλεως· τὸ τρώπιον τοῦτο ὠμοιάζε με πυραμίδα, και ἐκτίσθη ἀπὸ τὰ κεφάλια τῶν φονευθέντων τότε Ἀλβανῶν. Ὁ πύργος οὗτος ἐσώζετο πολλὰ χρόνια ἔπειτα. Ὁ Πασᾶς ἐδίδοε πολλὰ δῶρα

και τιμὰς ἀκόμη εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὅποιος τοῦ ἔφερε κεφάλια Ἀλβανῶν. Οἱ δὲ γέροντες Τούρκοι εἰς τὰ καφενεῖα διηγούντο εἰς τους νεωτέρους Τούρκους τὴν παλληκαριὰν τῶν κλεφτῶν, και ἐπειδὴ δὲν εἶχον ἴδια ἱστορικὰ κατωρθώματα, ἐμεγάλυναν τὰ συμβάντα και τὰ ἔκαμαν τεράστια και τοιουτοτρόπως ἐχόρτασαν τὰ αὐτὰ τῶν Τούρκων και τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τὰ κατορθώματα τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη, ὥστε τὸ ὄνομά του δὲν ἐλησμονήθη.

Τὴν μνήμην ταύτην και τὰ κατορθώματα εὔρειν ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, ὁ ὅποιος πάλιν δὲν ἔλειψε νὰ κάμῃ και αὐτὸς πολλὰ κατορθώματα ἄξια και πολλὴν κατὰ Τούρκων φθοράν, και τοιουτοτρόπως δὲν ἐλησμονήθη τὸ ὄνομα και ἡ γενεὰ τῶν Κολοκοτρωναίων οὔτε ἀπὸ τους Ἑλληνας, οὔτε ἀπὸ τους Τούρκους. Καὶ ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον διεφημίζετο τὸ ὄνομά του, και ὅτι συμβᾶν ἐγένετο οἱ ἄνθρωποι ἔλεγαν ὅτι ὁ Κολοκοτρώνης τὸ ἔκαμεν. Εἰς τους Τούρκους ἄφησε ἀνεξάλειπτον τὸν φόβον και τὴν ὑποψίαν. Ὅταν δὲ ἄρχισεν ἡ ἐπανάστασις ἀνενεώθησαν ὅλα τὰ συμβάντα, και ἰδίως τὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ γενομένου πολέμου μεταξὺ τοῦ Ἀλῆ Φαρμάκη Τούρκου Λαλιώτη και τοῦ Βελῆ Πασᾶ τῆς Πελοποννήσου, ὅτε ὁ Θ. Κολοκοτρώνης ἀπὸ τὴν Ζάκυνθον, ὅπου εἶχε καταφύγει, ἦλθεν εἰς βοήθειαν τοῦ Ἀλῆ Φαρμάκη, ὅστις ἦτο φίλος του. Ἡ δὲ τοιαύτη βοήθεια γενομένη μάλιστα ἐναντίον τοῦ Πασᾶ τὸν ὕψωσε περισσότερον και μεγάλως ὠφελήθη ἐκ τοῦτο.

Εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπανάστασεως μας ἐφημίσθη ὅτι ὁ Θ. Κολοκοτρώνης ἦλθεν εἰς τὴν Μάνην με στρατεύματα. Τυχερὸς προσέτι ἐφάνη ἔπειτα και εἰς τὸν πόλεμον ἐναντίον τῶν Τούρκων Φαναριτῶν, και οἱ ἄνθρωποι πολλὰ ἀνδραγαθήματά του και τότε ἐκήρυττον.

Τὰ κατορθώματα τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη διεσαλπίσθησαν εἰς ὅλην τὴν Τουρκικὴν ἐπικράτειαν. Εἰς δὲ τὴν Ἀνατολὴν ἡ φαντασία τῶν Τούρκων ἔπλασεν αὐτὸν ὡς γίγαντα μονόμματος και πελώριον. Πολλοὶ δὲ μάλιστα ἔλεγον, ὅτι εἶχε και ἓνα μάτι μεγάλον ὀπισθεν τῆς κεφαλῆς του. Δις και τρεῖς ἐξεδόθησαν σουλτανικὰ φερμάνια (διαταγαί), διά τῶν ὁποίων ἐπρογράφετο τὸ ὄνομα τοῦ Κολοκοτρώνη. Καὶ ὁ Πατριάρχης ἐξέδωκεν ἀφορισμὸν και ἐγκυκλίους, αἱ ὁποῖαι ἀνεγνωσθησαν εἰς τὰς ἐκκλησίας και εἰς τὰ Τσαμίια κατὰ τοῦ Κολοκοτρώνη και τῶν λοιπῶν κλεφτῶν, οἵτινες τότε ἀπέμειναν. Ἀπὸ δὲ τοῦ 1807 ἕως τὸ 1821 οἱ Τούρκοι ἐξουσίασαν τὰ πάντα και ἐξέλιπε τὸ κυνήγημα τῶν κλεφτῶν. Ἀλλ' ἡ Τουρκικὴ ἐξουσία δὲν ἠσύχαζεν, ἤθελε τὸν θάνατον τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη, και ἐπειδὴ εἶχε πληροφορηθῆ ὅτι εἰς τὸν ἓνα βραχίονά του εἶχε γραμμί-

νον τὸ ὄνομά του με στίγματα ὡς και τὸ ἔτος τῆς γεννήσεώς του, διά τοῦτο ὅπου και ἂν ἐσκότωναν κανένα κλέφτην, ἢ και ἄλλον τινά, ὅστις εἶχε χαράξει γράμματα εἰς τὸ χέρι του, ἀφοῦ ἔκοβαν τὴν κεφαλὴν του, ἔκοβαν ἔπειτα και τὸ χέρι του, και τὰ ἔφεραν, εἰς τὸν Πασᾶν, και ἀμέσως διεδίδοτο ὅτι ἐσκότωσαν τὸν Κολοκοτρώνην, ἡ δὲ φήμη αὕτη ἐκυκλοφόρει ἓνα περίπου χρόνον, και ἐπειδὴ ἔπειτα ἤκούετο ὅτι ὁ Κολοκοτρώνης ζῆ, ἐξηκολούθουν και ἐκουβάλαγαν εἰς τὸν Πασᾶν χέρια και κεφάλια, ὄχι μόνον τῶν φονευμένων κλεφτῶν, ἀλλὰ και ἄλλων ἀνθρώπων ἡσυχῶν, διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην πολλοὶ ἐσυνήθιζον νὰ γράφωσιν ἐπάνω εἰς τὰ χέρια και εἰς τὸ στήθος των διάφορα ἄνθη, και τῆς ἐρωμένης των τὸ ὄνομα, και ὅπου οἱ Τούρκοι εὔρισκον κανένα Χριστιανόν, τὸν ἐσκότωναν, ὄχι πλέον διότι τὸν ἐνόμιζαν ὡς Κολοκοτρώνην, ἀλλὰ ὡς παλληκάρι, και ὅτι δῆθεν ἐφρόνει τὰ τῶν κλεφτῶν.

Ὁ Θ. Κολοκοτρώνης ἀφοῦ ἐγλύτωσεν ἀπὸ πολλοὺς κινδύνους, τους ὁποίους ἀπήνητησεν εἰς τὴν Πελοπόννησον, κατέφυγεν εἰς τὰς Ἰονίους νήσους, ὅπου ἐσώθη και εὔρεθη εἰς τὴν ἐπανάστασιν μας. Ἐκεῖ δὲ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς δημοκρατίας τῆς Ἐπτανήσου ἐφωτίσθη τὸ πνευμά του, εἶδε πολλὰς μεταβολὰς και θαλασσινοὺς ἀκόμη ἔγεινε και τὸν βίον τοῦ πειρατοῦ μετήληθεν. Ἀνέπτυξε δὲ τὸ πνευμά του ἰδέας πολλὰς και ὑψηλὰς, και μεγάλως ἐπεθύμει τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος. Κατόπιν ἐσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Γαλλίας εἰς τὴν Ἐπτανήσον, ἔπειτα τῆς Ρωσσίας και τελευταίον τῆς Ἀγγλίας. Τότε ἄρχισεν ν' ἀναφαίνεται και ἡ ἑλληνικὴ Ἐταιρία τῶν φιλικῶν, ἣτις εὔρει τὸν Κολοκοτρώνην ἀνεπτυγμένον και ἔτοιμον νὰ ἐργασθῆ διά τὴν ἐπανάστασιν, ὡς και ἄλλους πολλοὺς ὁμοίους του, οἵτινες ὅλοι ὁμοῦ εἶχον τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐξαπλωθῆ τὸ φρόνημά των, και νὰ μεταδοθῆ τὸ σύνθημα τῆς ἐλευθερίας εἰς ὅλον τὸ τυραννοῦμενον ἔθνος των.

Ὁ Θ. Κολοκοτρώνης, ὡς κλέφτης, ἐγνώριζε καλῶς τὴν Πελοπόννησον, ἦτο πολὺπειρος, και εἶχε πολλοὺς συγγενεῖς, κουμπάρους και ἀδελφοποιούς. Ἡ ἀδελφοποιία τότε ἐγένετο με τὸν ἱερέα, και ἔθεωρετο και αὕτη ὡς και ἡ συγγένεια τοῦ αἵματος. Εἶχεν 120 ἀναδεξιμίους, εἰς τους ὁποίους ἔδωκε τὸ ὄνομά του, και οἵτινες ἔζων σχεδὸν ὅλοι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Ἐπανάστασεως. Τοιούτους πάλιν ἄλλους τοῦ ἄφησαν και οἱ ἄλλοι του συγγενεῖς, ὡς και ὁ ἀδελφός του Γιάννης. Ἀπὸ δὲ τους κουμπάρους και ἀναδεξιμίους του εὔρει μεγάλην βοήθειαν. Ὁ Κολοκοτρώνης ἦτο μέγας ἀνὴρ και μέγας στρατηγός. Εἶχε πνευμά φυσικόν, τὸ ὅποιον ὠδήγηε ἢ καλοκᾶγαθος θέλησίς του, εἶχε ψυχὴν εὐ-

γενῆ και μεγάλην καρδίαν, ἀγαθὴν, κλίνουσαν πάντοτε πρὸς τὸ καλὸν τῆς πατρίδος του· ἦτο δὲ δημοτικώτατος εἰς τους τρόπους του, και εὐλικρινὴς πρὸς τους φίλους, και εἰς τὰς ἄλλας σχέσεις του ἐδείχθη καθόλου ἀφιλοκερδής, και ἐν γένει ἦτο προικισμένος με ὅλας τὰς ἀρετάς, τὰς ὁποίας ἔχει ἓνας καλὸς πολέμαρχος· ἦτο τέλος και ἀνὴρ τῆς ἐπανάστασεως. Διά τὰς ἀρετάς του δὲ ταύτας, και διότι ἦτο τυχερὸς εἰς τους πολέμους του, οἱ Ἑλληνες τὸν ἠγάπησαν και τὸν ἐσεβάσθησαν, και τὸν ὑπήκουσαν, διότι τὸν εὔρον σύντροπον εἰς τὰς δυστυχίας των, και τὸν ἐβοήθησαν καθ' ὅλα με τὰ σωστά των, και ὅτι τους ἐζήτηε διά τὸν πόλεμον ἀγογγύστως και χωρὶς δυσκολίαν τοῦ τὰ ἐδίδο. Οὕτω π. χ. ὅταν ἐσυστήθη τὸ στρατόπεδον εἰς τὰ Τρίκορφα, ὁ Κυριάκος Τούλης ἀπὸ τὴν Ζαράκοβαν ἔφερον ὑπὲρ τὰ 130 τρηγὰ μεγάλα, τὰ παρέδωκεν εἰς τὸ φροντιστήριον, και εἶπε τοῦ Κολοκοτρώνη—Ἐχω και ἄλλα νὰ σοῦ φέρω, ἀλλὰ πολέμα νὰ χαθῶν οἱ Τούρκοι. Ἐχομεν νὰ σοῦ δώσωμεν ὅτι θέλης γιὰ νὰ γλυτώσῃ αὕτη ἡ δουλειά.—Ἔτσι ὠμιλοῦσαν οἱ τσουπάνιδες με τὸν Κολοκοτρώνη. Μαζὺ ἐκάθονταν, ἐρρούφαγαν ταμπάκον, τοῦ ἔφερον και τροφίμα ἐλεγκτὰ και ὀπωρικὰ και ὅτι ἄλλο εἶχον, και τους ἐφάνετο ὅτι κάμνουν θυσίαν, και ὅτι τὰ τρώγει θεός. Ὅταν δὲ ὁ Κολοκοτρώνης ἐστελλε νὰ συνάξουν γιδοπρόβατα διά νὰ φάγουν οἱ στρατιῶται, ἐφώναζαν οἱ τσουπάνιδες ἓνας τὸν ἄλλον οὕτως — Βρὲ Θανάση! Κατέβασε γλήγορα τὰ πράμματα κάτω. Ἐστελε ὁ Κολοκοτρώνης νὰ τοῦ δώσωμεν πρόβατα νὰ φᾶν εἰς τὸ ὄρδι. — Εἶχον πολλὴν ἐπιθυμίαν νὰ εὐχαριστοῦν τὸν γέροντα, διότι τὸν εἶχον ὡς ἰδικόν των.

Οἱ Δεληγιανναῖοι, και πρὸ πάντων ὁ Κανέλος, κατ' ἀρχὰς ὕψωσαν τὸν Κολοκοτρώνην και τους περὶ αὐτόν, ἀλλὰ κατόπιν μετενόησαν, διότι δὲν ἐσκέφθησαν καλά, τὴν δὲ ἀπερισκεψίαν των ταύτην ἀργὰ τὴν ἐνόησαν, διότι τότε τους εἶχον παραιτήσει και οἱ μᾶλλον σχετικοὶ των, ὁ δὲ Κολοκοτρώνης κατῴρθωσεν ὥστε οἱ στρατιῶται νὰ ἐνώσουν τὴν τύχην των με τὴν ἰδικὴν του και νὰ προσκολληθῶν εἰς τὴν ζωὴν του, διότι πάντοτε ἦσαν ἔτοιμοι νὰ τὸν βοηθῶσι και νὰ φροντίζωσι περὶ τῆς ἀσφαλείας του.

Εἰς τὸ χωρίον Ζαράκοβα ὁ Κολοκοτρώνης μαθὼν ὅτι ὁ Ἀναγνώστης Δεληγιάννης ἐλθὼν ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐρραδιούργει τους Ἑλληνας κατ' αὐτοῦ, και ἐν γένει κατὰ τῶν κλεφτοκαπεταναίων ἠρώτησε τὸν Δεληγιάννην — Κύρ Ἀναγνώστη, με τί ἐπῆγες εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν; — Οὗτος δὲ ἀπεκρίθη — με πλοῖον. — Καὶ με τί ἐπέστρεψες; — Πάλιν

μέ πλοῖον». Τότε ὁ Κολοκοτρώνης τοῦ εἶπε «Πόσον καλὸν θὰ ἦτο νὰ ἐβούλιαζε ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον σ' ἔφερε».—

Ὁ Κολοκοτρώνης ὅταν ἦτο βέβαιος ὅτι ἤθελε νικήσει τοὺς ἐχθροὺς τότε συνεκρότει τὴν μάχην ὅταν δὲ ἔβλεπεν ὅτι πιθανόν νὰ νικήθῃ, ἀπέφειγεν αὐτήν, καὶ οὕτως ἐπροφύλασσε τοὺς στρατιώτας, οἵτινες ἐγένοντο πλέον γενναϊότεροι. Ὅταν δὲ τοὺς παρεκίνηε εἰς τὴν μάχην ἐπέιθοντο εἰς αὐτὸν καὶ ἐπολέμου, διότι ἐπίστευον ὅτι θὰ νικήσωσιν, ὥστε καὶ οἱ δειλοὶ ἐνεθαρρύνοντο καὶ ἐμάχοντο ὡς οἱ γενναῖοι. Πολλὴν δὲ ἐμπιστοσύνην εἶχεν εἰς τὴν τόλμην τῶν Ζυγοβιστινῶν καὶ κατόπιν εἰς τὴν τῶν ἄλλων βουνισίων Καρυτινῶν, ὥστε ὅταν τοὺς εἶχε πλησίον εἶχε τὴν νίκην βεβαίαν. Πολλάκις εἰς τὰς μάχας ἐκτύπα τοὺς στρατιώτας μὲ τὸ ξύλον, καὶ τοῦτο τὸ ἐπραττεν, ὡς ἔλεγε, διὰ νὰ μὴν τοὺς κτυπήσουν οἱ Τούρκοι μὲ τὸ σπαθί.

Εἶχε πολλὴν ἐπιμέλειαν καὶ ἐμπειρίαν νὰ συνάζῃ τὰς τροφάς, καὶ νὰ φυλάττῃ τὴν τάξιν εἰς τὰ φροντιστήρια, καὶ ἐφρόντιζε νὰ εὐχαριστῇ ὅλους καὶ τοῦτο ἦτο τὸ μεγαλειότερον του προτέρημα· διὰ τοῦτο δὲ ὅλοι οἱ καπεταναῖοι ὅσοι εὐρίσκοντο μαζὺ του τοῦ παρεχώρου τὰ πρωτεῖα. Ὁ δὲ ἀπλοὺς λαὸς τὸν ἠγάπα, διότι ὅταν τὸν ἤθελε τὸν εὕρισκε παντοῦ καὶ πάντοτε ἦτο μὲ αὐτόν, καὶ ἔκαμνεν ὁμιλίαν μὲ αὐτόν, καὶ κατὰ τὰς περιστάσεις τὸν παρηγόρει καὶ τὸν ἐνεθάρρυνε· καὶ μολονότι ἐμεγάλωσε τόσον, τὸν ἠγάπα καὶ δὲν τὸν ἐμίσει. Εἰς δὲ τὰς καταδρομάς του ὁ λαὸς τὸν ἐπεθύμει, διότι τὸν εἶχε βοηθόν του. Ἡ ὑπογραφή τοῦ Κολοκοτρώνη ἔγεινε φυλακτὸν εἰς τοὺς Πελοποννησίους, διότι ὅστις εἶχε τὴν ὑπογραφήν του ἔμενεν ἀπειρακτὸς καὶ ἀνενόχλητος, μάλιστα καὶ ἐπεριποιεῖτο ἀπὸ τοὺς ἄλλους, διότι ἐσέβοντο τὴν ὑπογραφήν του, καὶ ὁ ἔχων αὐτὴν ἐθεωρεῖτο οἰκειός του, καὶ προσέτι τοῦ ἐφαίνετο, ὅτι καὶ τὸ βόλι τοῦ Τούρκου δὲν τὸν τρυπᾷ. Ἐπὶ τέλους ὅλοι οἱ Ἕλληνες τὸν ὠνόμασαν Βλαχοθρακισιὰ, οἱ δὲ Τούρκοι Γκιαοῦρ-πασᾶ.

Πολλοὶ ἔνεκα τῆς πρὸς αὐτὸν συγγενείας τῶν ἀνευδίχθησαν μεγάλοι καὶ στρατιωτικῶς καὶ πολιτικῶς. Ὁ Νικήτας Σταματελόπουλος λ. χ. δὲν ἐγένετο τόσον φιλοπόλεμος, οὐδὲ θὰ εὐρίσκετο παντοῦ ἡμέραν καὶ νύκτα πολεμῶν τοὺς Τούρκους, οὐδὲ θὰ τὸν ὑπεδέχοντο πανταχοῦ ὡς ἀρχηγόν, οὐδὲ θὰ ὑπετάσσοντο εἰς αὐτόν, ἂν δὲν ἦτο συγγενὴς τοῦ Κολοκοτρώνη. Ὁ Δημήτριος Πλαπούτας πάλιν δὲν ἐγένετο τόσον γνωστός, καὶ δὲν θὰ εἶχε τὸ τμήμα τῆς Διοδώρας εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Καρύταινας, ἂν δὲν ἦτο γαμβρὸς τοῦ Κολοκοτρώνη. Ὡσαύτως ὁ Γεώργιος Δημητρακόπουλος ἀπὸ τὴν

Ἀλωνίσταινα καὶ ἄλλοι πολλοὶ καπεταναῖοι δὲν ἀνεδεικνύοντο ἂν δὲν ἦσαν συγγενεῖς του. Ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἄλλοι καπεταναῖοι ἄλλων ἐπαρχιῶν, ἢ συγγενεῖς του θὰ ἦσαν, ἢ Καρυτινοί, ἢ ἄλλως θὰ εἶχον καμμίαν ἄλλην σχέσιν μὲ αὐτόν, ἢ σύνδεσμον ἐκ τοῦ θείου βαπτίσματος, ἢ τῆς ἀδελφοποιίας. Ἀλλὰ καὶ ἄλλοι, οἵτινες εἶχον ὄνομα ἐκ παλαιῶν ἀνδραγαθημάτων, ἢ ἦσαν κλεφτοκαπεταναῖοι, καὶ τοιοῦτοι ὑπῆρχον εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχίας, ὅλοι αὐτοὶ τὸν Κολοκοτρώνη ἀνεγνώρισαν ἀνώτερον, ὡς φιλοπόλεμον καὶ ἄξιον νὰ διοικῇ καλλίτερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Καὶ οἱ Καπεταναῖοι τῆς Μάνης, καὶ αὐτοὶ ἐξερχόμενοι ἐκείθεν μόνον αὐτὸν ἀνεγνώριζον, καὶ ὁ ἴδιος ἀκόμη ὁ Π. Μαυρομιχάλης καὶ ὅλη ἡ γενεὰ του, μὲ ὅλον τὸν ἐγωισμόν της, καὶ τὴν φιλοτιμίαν της ὑπεχώρει εἰς αὐτόν. Οἱ δὲ πολιτικοὶ μὲ ὅλην τὴν ἀγερωχίαν των, καὶ ὁ Μαυροκορδάτος ἀκόμη, καὶ αὐτοὶ περισσότερον τὸν ἀνεγνώρισαν. Ὅλοι οἱ καπεταναῖοι τῆς Ῥούμελης αὐτὸν ἐσέβοντο, καὶ εἰς αὐτόν θὰ παρεχώρου τὴν ἀρχηγίαν ἂν ἤθελεν ὑπάγει εἰς τὴν Ῥούμελην ἀπόδειξιν δὲ τούτου ἔχομεν τὴν ὑπόληψιν καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην, τὴν ὁποῖαν ἐλάμβανεν ἀπὸ αὐτοῦ, μετὰ τῶν ὁποίων εἶχεν καὶ ἀδιάκοπον ἀλληλογραφίαν.

Πολλοὶ κατηγοροῦν καὶ πρὸ πάντων οἱ ἐχθροὶ του, τὸν Κολοκοτρώνη ὅτι δὲν ἐπλήρωνέ ποτε τοὺς στρατιώτας, ἀλλὰ δὲν ἐξετάζου ἂν αὐτὸς ἐπῆρέ ποτε μισθόν, καὶ ἀφοῦ δὲν ἐπῆρεν πῶς θὰ ἐδίδεν εἰς ἄλλους; Ἀλλ' αὐτὸς διὰ τὴν ἔλλειψιν τοῦ μισθοῦ, καὶ διὰ νὰ κινή τοὺς στρατιώτας, καὶ διὰ νὰ τοὺς ἐχη προθύμους εἰς τὰς μάχας κατώρθωσε νὰ ἔχωσι τὰ λάφυρα ἐκ τῶν ἐχθρῶν ὡς πόρον τῆς ζωῆς των, καὶ μάλιστα ἔλεγεν ὅτι ὅσοι τῶν στρατιωτῶν μισθόνονται διὰ νὰ πολεμήσουν ὑπὸ σημαίαν ἄλλου, αὐτοὶ εἶναι δειλοὶ, καὶ δὲν ἔχουν τὴν ἀξίαν καὶ τὸ αἶσθημα τοῦ πατριωτισμοῦ, ἐξ ἐναντίας δὲ ἐκείνοι, οἱ ὁποῖοι ζοῦν μὲ τὰ λάφυρα τοῦ ἐχθροῦ τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος των, αὐτοὶ ἔχουν τὸ αἶσθημα τοῦ πατριώτου, διότι οἱ θηρεύοντες τὸν μισθὸν διὰ νὰ τὸν ἔχουν ἔπειτα ὡς πόρον ζωῆς, αὐτοὶ εἶναι πάντα δειλοὶ, διότι μισθόνονται μὴ ἔχοντες ἄλλην πατρίδα, παρὰ τὸν μισθόν. Αὐτὰ ἐφρόνει καὶ ἔλεγεν ὁ Κολοκοτρώνης.

Ἀπὸ τὸν διδάσκαλον αὐτὸν τοῦ πολέμου ἐμάθον πολλὰ τεχνάσματα διὰ τὸν ἄτακτον πόλεμον, πῶς π. χ. νὰ φυλαττώμεθα καὶ νὰ βλάπτωμεν τὸν ἐχθρόν. Μᾶς ἔμαθε δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι ἂν εὐρεθῶμεν εἰς τινα πύργον, ἢ ἄλλο ὄχυρόν μέρος, καὶ ὁ ἐχθρὸς σκάπητῃ ὑπόνομον διὰ νὰ μᾶς ἀναποδογυρίσῃ, διὰ νὰ εὐρωμεν τὸ μέρος ὅπου ἐργάζεται πρὲς νὰ βάλωμεν ἓνα τύμπανον (ταοῦλι), καὶ ἐπάνω εἰς αὐτὸ ἓνα παρᾶν τούρκικον, ἢ ἄλλο τι ὅμοιον

τοῦ παρᾶ, καὶ νὰ προσέχωμεν, καὶ ἂν ἡ κυρία θέσις εἶνε κάτωθεν τοῦ τυμπάνου, ὁ παρᾶς κινεῖται ἐλαφρᾶ, καὶ κάμνει ἧχόν τινα ὅμοιον μὲ λεπτόν συριγγόν, καὶ τότε οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπάρχει ὅτι ὑποκάτω ὁ ἐχθρὸς ἐργάζεται· ἂν δὲ τότε οἱ ἐπάνω κλεισμένοι ἀνοίξουν πηγάδιον, πιάνουν τοὺς ἐργαζομένους ὑποκάτω, ἢ τοὺς κλέπτουν τὸ μπαρούτι· καὶ οὕτω ματαιοῦται ἡ ὑπόνομος.

(Ἔπεται τὸ τέλος).

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ ΤΖΙΛΦΙΛ

Διήγημα Γεωργίας Ἑλλιοῦ.

Μετάφρασις Ἀριστοτέλους Π. Κουρτίδου.

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον)

ΙΑ'.

—Ποῦ θ' ἀπολήξῃ, παρακαλῶ, τὸ μεταξύ ὑμῶν καὶ τῆς μίς Σάρτη δρᾶμα; εἶπεν ἡ μίς Ἐσχερ εἰς τὸν λοχαγὸν Οὐεῖμπράου, εὐθύς ὡς ἔφθασαν εἰς τὸ ἄλσος. Πολὺ θὰ εὐχαριστοῦμην νὰ μάθω τὸ τέλος.

Ὁ λοχαγὸς δὲν ἀπεκρίθη. Ἦτο δύσθυμος, κεκμηκῶς. Πρὸς δὲ ὑπάρχουσι στιγμαὶ καθ' ἃς ἡ σιγὴ εἶνε ἡ μόνη ἀπάντησις εἰς ἐξωργισμένην γυναῖκα.

—Διάβολε! τώρα ἀρχίζει ἡ προσβολὴ ἀπὸ τὴν ἄλλην πλευράν! ἐψιθύρισε. Παρετῆρει δὲ τὸν οὐρανὸν συσπᾶν τὰς ὄφρῳς.

Μετὰ στιγμιαίαν σιγὴν ἡ Βεατρίκη ἐξηκολούθησε διὰ τόνου μᾶλλον ὑπερηφάνου·

—Ἐννοεῖτε, ὑποθέτω, λοχαγέ Οὐεῖμπράου ὅτι ἀναμένω ἐξηγήσεις δι' ὅσα εἶδον.

—Τίποτε ἄλλο περισσότερον δὲν ἔχω νὰ σᾶς εἶπω, ἀγαπητῆ μου Βεατρίκη, ἀπεκρίθη ὁ Ἀντώνιος σφοδρῶς συνεχῶν ἑαυτόν, ἀφ' ὅ,τι σᾶς εἶπα. Ἠλιπίζα ὅτι δὲν θὰ ἐπανέλθετε πλέον εἰς τὸ θέμα τοῦτο.

—Ἡ ἐξήγησις αὕτη δὲν μὲ ἀρκεῖ. Σᾶς λέγω ὅτι ἡ διαγωγὴ τῆς μίς Σάρτη πρὸς ὑμᾶς εἶνε ὄλως διόλου ἀσυμβίβαστος μὲ τὴν θέσιν σας ὡς μνηστοῦ μου. Ἡ πρὸς ἐμὲ συμπεριφορὰ της μὲ προσβάλλει καιρίως. Δὲν θὰ μείνω περισσότερον εἰς τὴν οἰκίαν ταύτην, ἢ δὲ μήτηρ μου θὰ ἐξηγήσῃ τοὺς λόγους τῆς ἀναχωρήσεώς μας εἰς τὸν αἶρ Χριστοφόρον.

Τὴν ὄργην τοῦ λοχαγοῦ Οὐεῖμπράου διεδέξατο ἀμέσως τρόμος.

—Βεατρίκη, εἶπε, σᾶς παρακαλῶ νὰ δεῖξετε ὑπομονὴν καὶ ν' ἀκούσετε τὰς συμβουλὰς τοῦ ὀρθοῦ λόγου. Εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ δυσχερεστη-

θῆτε ἂν βλάβητε τὴν πτωχὴν Αἰκατερίναν, ἂν προκαλέσητε κατ' αὐτῆς τὴν ὄργην τοῦ θείου μου. Συλλογισθῆτε ὅτι εὐρίσκεται ἐξ οἴκου ἐν τῇ οἰκίᾳ ταύτῃ!..

—Πολὺ ἐπιτηδεῖα εἶνε ἡ ὑπεκφυγὴ σας αὕτη, ἀλλὰ μὴ ὑποθέτετε ὅτι δύναται νὰ μὲ ἀπατήσῃ. Ἡ μίς Σάρτη δὲν θὰ ἐτόλμα νὰ φέρεται ὅπως φέρεται ἂν δὲν τῇ ἐδεικνύετε ἔρωτα. Ὑποθέτω ὅτι τὸν μετ' ἐμοῦ ἀρραβωνᾶ σας θεωρεῖ ὡς παράβασιν ὑποσχέσεως πρὸς ἐκείνην. Πραγματικῶς σᾶς εἶμαι εὐγνώμων διότι μὲ κατεστήσατε ἀντίζηλον τῆς μίς Σάρτη. Ἐψεύσθητε, λοχαγέ Οὐεῖμπράου.

—Βεατρίκη, ἐπιστήμως σᾶς διαβεβαίω ὅτι τὸ μόνον αἶσθημα τὸ ὁποῖον μοι ἐνέπνευσεν ἡ πτωχὴ αὕτη κόρη εἶνε ἡ εὐμένεια. Πολὺ θὰ εὐχαριστηθῶ ἂν τὴν ἰδῶ αὔριον νὰ συζευχθῇ μὲ τὸν Τζίλφιλ· τοῦτο εἶνε τρανὴ ἀπόδειξις ὅτι δὲν εἶμαι ἐρωτευμένος μαζὶ της. Κατὰ τὸ παρελθόν, πιθανόν νὰ ἔδειξα πρὸς αὐτὴν ἐνδιαφέρον τι τὸ ὁποῖον νὰ παρεξήγησε. Ποῖος ἄνθρωπος δὲν εἶνε ἐκτεθειμένος εἰς τοιαύτας παρενοήσεις;

—Ἀλλὰ τί σᾶς ἔλεγε σήμερον, καὶ ἦτο ὠχρὰ καὶ ἔτρεμεν;

—Δὲν εἰξεύρω. Τῇ εἶχα κάμει παρατήρησιν διὰ τὴν διαγωγὴν της. Ἀλλ' αὕτη μὲ τὸ ἰταλικόν της αἷμα ἀνάπτει, ὅ,τι καὶ ἂν τῆς εἶπη κανεὶς. Ἄς φαίνεται γλυκεῖα καὶ ἡρεμὸς συνήθως, εἶνε παράφορος κόρη.

—Ἀλλ' ἐπὶ τέλους πρέπει νὰ ἐννοήσῃ πόσον ἀνάρμοστος εἶνε ἡ διαγωγὴ της. Τὸ κατ' ἐμὲ ἀπορῶ πῶς δὲν ἔκαμαν ἐντύπωσιν εἰς τὴν λαϊκὴν Σέβερελ αἱ βραχεῖαι καὶ ἀπότομοι πρὸς ἐμὲ ἀπαντήσεις καὶ ὁ τρόπος της ἐν γενεῖ.

—Ἐπιτρέψατέ μοι, σᾶς παρακαλῶ, Βεατρίκη, νὰ μὴ εἶπω τίποτε ἀπ' αὐτὰ εἰς τὴν λαϊκὴν Σέβερελ. Εἶδατε βεβαίως πόσον αὐστηρὰ εἶνε ἡ θεῖα μου. Ποτὲ δὲν θὰ ἐννοήσῃ ὅτι μία κόρη ἠδυνήθη ν' ἀγαπήσῃ ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος οὐδέποτε ὑπεσχέθη νὰ τὴν νυμφευθῇ.

—Καλὰ, λοιπὸν θὰ εἶπω ἐγὼ εἰς τὴν μίς Σάρτη τί φρονῶ περὶ τῆς διαγωγῆς της. Θὰ εἶνε εὐεργεσία πρὸς αὐτήν...

—Ὅχι φίλη μου, τοῦτο βλάβην μόνον θὰ ἐπιφέρῃ. Ὁ χαρακτῆρ τῆς Αἰκατερίνης εἶνε ἰδιότροπος. Τὸ καλλίτερον πράγμα τὸ ὁποῖον δύνασθε νὰ πράξετε εἶνε νὰ τὴν ἀφήσετε νὰ κάμῃ ὅτι θέλει. Ἡ λύπη της θὰ ἐξαντληθῇ ἀφ' ἑαυτῆς· δὲν ἔχω καμμίαν ἀμφιβολίαν ὅτι μετ' ὀλίγον θὰ νυμφευθῇ τὸν Τζίλφιλ. Τὰ αἰσθήματα μίᾳ νέας εὐκόλως μεταφέρονται ἀπὸ ἐν ἀντικείμενον εἰς ἄλλο. Ἀλλὰ, μὰ τὸν Θεόν, τί τινα κατῆρα εἶνε αὐτὸς τῆς καρδίας μου! Αὐτοὶ οἱ κατατραμένοι παλμοὶ αὐξάνουν ἀντὶ νὰ ἐλαττωθῶσι!...

Οὕτως ἐπερατώθη ἡ εἰς τὴν Αἰκατερίναν ἀ-

φορώσα συνδιάλεξις, ὑπολιπούσα ἐν τῷ πνεύματι τοῦ λοχαγοῦ Οὐεϊμπράου στερεάν τινα ἀπόφασιν, ἣν ἐξετέλεσε τὴν πρωΐαν ὅτε μετέβη ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ σίρ Χριστοφόρου, ὅπως συζητήσῃ μετὰ τοῦ θείου του ζητήματά τινα σχεῖσιν ἔχοντα πρὸς τὸν προσεχῆ γάμον του.

— Ἀλήθεια, εἶπε νωχελῶς κατὰ τινα διακοπήν, βηματίζων ἐν τῷ δωματίῳ καὶ ἐξετάζων τὸ δέσιμον τῶν ἐπιστρωννύτων τοὺς τοίχους βιβλίων, πότε θὰ γείνη ὁ γάμος τοῦ Τζίλιφιλ καὶ τῆς Αἰκατερίνης; Ἀγαπῶ πολὺ αὐτὸν τὸν δυστυχῆ Μαίηναρδ, ὁ ὁποῖος εἶνε ξετρελλαμένος μετὰ τὴν Τίνα. Διατί τάχα ὁ γάμος των νὰ μὴ γείνη συγχρόνως μετὰ τὸν ἰδικόν μου; Ὑποθέτω ὅτι κατάρθωσε νὰ συγκινήσῃ τὴν καρδίαν τῆς Τίνας.

— Ἀλλά, εἶπεν ὁ σίρ Χριστοφόρος, ἤθελα ν' ἀφήσω τὰ πράγματα εἰς τὴν θέσιν ὅπου εὐρίσκονται μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ γέροντος Κρίχλεϋ· δὲν θὰ ζῆσῃ ἀκόμη πολὺ ὁ ταλαίπωρος καὶ τότε ὁ Μαίηναρδ ἠδύνατο νὰ λάβῃ συγχρόνως καὶ τὴν Τίναν καὶ τὴν ἡμερῖαν. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους τοῦτο δὲν εἶνε λόγος ἀναβολῆς τοῦ γάμου των. Δὲν εἶνε κάμμία ἀνάγκη ν' ἀναχωρήσουν ἀπὸ τὸ μέγαρον ἀφ' οὗ νυμφευθῶσι. Ἡ μαϊμουδίτσα εἶνε εἰς ἡλικίαν γάμου· θὰ εἶνε ὠρῆτον νὰ τὴν βλέπω νὰ κρατῆ ἕνα μωρουδάκι εἰς τὴν ἀγκάλην της.

— Νομίζω ὅτι ἡ ἀναβολὴ δὲν εἶνε καλὴ. Ἄν δὲ γείνη ὁ γάμος, πολὺ εὐχαρίστως θὰ προσφέρω κἄτι τι εἰς τὴν Αἰκατερίναν.

— Εἰσθε ἀξιεπαινος δι' αὐτό, παιδί μου, ἀλλ' ὁ Μαίηναρδ ἔχει ἀρκετὴν περιουσίαν καὶ μετὰ τὸν χαρακτήρα τὸν ὁποῖον ἔχει θὰ προτιμήσῃ νὰ ἐξασφαλίσῃ μόνος του εὐζωίαν εἰς τὴν Αἰκατερίναν. Ἐν τούτοις τώρα ὅτε μοῦ ἐβάλατε εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτὴν τὴν ἰδέαν ἀρχίζω νὰ μέμφωμαι τὸν ἑαυτὸν μου διατί δὲν τὴν ἐσκέφθη προηγουμένως. Εἶχα τόσον πολὺ τὸν νοῦν μου εἰς τὴν Βεατρίκην καὶ εἰς σᾶς, κατεργάρα, ὥστε ἐλησμόνησα ἐντελῶς τὸν δυστυχῆ Μαίηναρδ. Καὶ εἶνε μεγαλύτερος ἀπὸ σᾶς. Καιρὸς πλέον νὰ νυμφευθῆ.

Κατὰ τὸν μετὰ τῆς μίς Ἐσχερ ἔφιππον περιπατῶν του, αὐτὴν ἐκείνην τὴν πρωΐαν, ὁ λοχαγὸς ἐν παρόδῳ ἀνεκοίνωσεν εἰς αὐτὴν τὸ σχέδιον τοῦ σίρ Χριστοφόρου ὅπως συζεύξῃ τὸν Τζίλιφιλ καὶ τὴν Αἰκατερίναν ὅσον τάχιον, προσεῖπε δὲ ὅτι τὸ ἐπ' αὐτὸν θὰ καταβάλῃ πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως τὸ πρᾶγμα ἐπιστευθῆ. Τὸ συνοικέσιον ἐκεῖνο θὰ ἦτο ἀληθὴς εὐεργεσία εἰς τὴν Τίναν.

Ὁ σίρ Χριστοφόρος δὲν συνήθιζε νὰ παρεμβάλλῃ πολὺν χρόνον μετὰ τὸ σχεδίον τινός καὶ τῆς ἐκτελέσεως αὐτοῦ.

Ἀπεφάσιζε ταχέως καὶ ἐνήργει ὁμοίως. Ἐ-

γερθεὶς δ' ἐκ τῆς τραπέζης εἶπεν εἰς τὸν Τζίλιφιλ. — Ἐλθετε μαζί μου εἰς τὴν βιβλιοθήκην, Μαίηναρδ, ἔχω κἄτι νὰ σᾶς εἶπω.

— Μαίηναρδ, παιδί μου, ἤρξατο λέγων, εὐθὺς ὡς ἐκάθισαν, πλήττων τὴν ταμβάκοθήκην του, καὶ ὑπερχαίρων ἐκ τῆς ἀπροσδοκῆτου χάρας ἣν ἐμελλε νὰ προξενήσῃ διατί νὰ μὴ ἔχωμεν δύο εὐτυχῆ ζεῦγη ἀντὶ ἐνός πρὸ τοῦ τέλους τοῦ φθινοπώρου; Αἰ, αἰ, ἐπανελάβην μετὰ τινα στιγμὴν, παρατείνων τὸ μονοσύλλαβον τοῦτο, λαβῶν δραγμιδα ταμβάκου καὶ παρκτηρῶν μετὰ μειδιάματος τὸν Μαίηναρδ.

— Δὲν εἶμαι ἐντελῶς βέβαιος ὅτι σᾶς ἐνόησα, κύριε, ἀπεκρίθη ὁ Τζίλιφιλ, ὅστις ἠσθάνθη ὠχρῶσας τὰς παρειὰς αὐτοῦ.

— Δὲν μ' ἐννοεῖτε, πονηρέ; Εἰξεύρετε περὶ τῆς εὐτυχίας τίνος ἐνδιαφέρομαι περισσότερον μετὰ τὴν εὐτυχίαν τοῦ Ἀντωνίου. Εἰξεύρετε ὅτι πρὸ πολλοῦ μοὶ ἀπεκαλύψατε τὸ μυστικόν σας. Δὲν εἶνε λοιπὸν δυνατόν νὰ γείνη παρενόησις. Ἡ Τίνα ἔχει ἡλικίαν πλέον ὅπως γείνη συβαρὰ γυναικοῦλα, μολονότι δὲ ἡ ἡμερῖα δὲν εἶνε ἀκόμη ἔτοιμος, τοῦτο δὲν σημαίνει τίποτε. Ἡ σύζυγός μου καὶ ἐγὼ θὰ εὐχαριστηθῶμεν περισσότερον νὰ σᾶς ἔχωμεν μαζί μας· θὰ αἰσθανθῶμεν πολὺ τὴν ἔλλειψιν τοῦ καλλιφώνου πτηνοῦ μας, ἂν τὸ στερηθῶμεν ὅλως διόλου.

Ὁ Τζίλιφιλ εὐρίσκετο ἐν λίαν δυσχερεὶ θέσει. Ἐφοβεῖτο μὴ ὁ σίρ Χριστοφόρος μαντεύσῃ τὴν ἀληθῆ κατὰστασιν τῆς καρδίας τῆς Αἰκατερίνης, καὶ ἐν τούτοις ἦτο ἠναγκασμένος ἐπὶ τῶν αἰσθημάτων αὐτῆς νὰ στηριχθῆ ὅπως ἀρνηθῆ.

— Ἀγαπητέ μοι, σίρ Χριστοφόρε, εἶπεν ἐν τέλει, εἶμαι βέβαιος ὅτι δὲν θὰ ὑποθέσετε ὅτι παραγνωρίζω τὴν ἀγαθότητά σας, ὅτι δὲν εὐγνωμονῶ διὰ τὸ πατρικὸν ἐνδιαφέρον τὸ ὁποῖον δεῖκνυτε ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας μου· ἀλλὰ νομίζω ὅτι τὰ πρὸς ἐμὲ αἰσθήματα τῆς Αἰκατερίνης δὲν εἶνε τοιαῦτα ὥστε νὰ θελήσῃ νὰ με συζευθῆ.

— Δὲν τὴν ἠρωτήσατε ποτέ;

— Ὅχι, κύριε· αὐτὰ τὰ πράγματα μαντεύονται ἀφ' ἑαυτῶν, δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ τὰ ἐρωτῶμεν.

— Μπα! μπα! Ἡ μαϊμουδίτσα χωρὶς ἄλλο θὰ σᾶς ἀγαπᾷ. Σεῖς εἰσθε ὁ πρῶτος σύντροφος τῆς παιδικῆς τῆς ἡλικίας, καὶ ἐνθυμούμαι ὅτι ἔκλειε ἂν αἱματόνατε ὀλίγον τὸν δάκτυλόν σας. Πλὴν δὲ τούτου ἐγνώριζεν ὅτι τὴν ἠγαπάτε. Εἰξεύρετε ὅτι πολλάκις τῆς ἔκαμα λόγον περὶ ὑμῶν. Ἐνόμιζα ὅτι διωρθώσατε μετὰ τὸ πρᾶγμα. Ὁ Ἀντώνιος νομίζει ὅτι ἡ Τίνα σᾶς ἀγαπᾷ· αὐτὸς δὲν ἔχει γεροντικούς ὀφθαλμούς ὅπως ἐγὼ καὶ ἔχει πείραν τῶν τοιούτων. Μοῦ

ὁμίλησε σήμερον καὶ μετὰ κατέβη μετὰ τὸ ἐνδιαφέρον, τὸ ὁποῖον ἔδειξε διὰ σᾶς καὶ διὰ τὴν Τίναν.

Τὸ αἷμα συνέρρευσε εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Τζίλιφιλ· ἐσφιγξε τοὺς ὀδόντας καὶ τοὺς γρόνθους, προσπαθῶν νὰ συγκρατήσῃ τὴν ἔκρηξιν τῆς ἀγανακτικῆς αἰσθήσεώς του. Ὁ σίρ Χριστοφόρος παρετήρησε τὴν ἐρυθρότητα ταύτην, ἀλλ' ἐξέλαβεν αὐτὴν ὡς ἐναλλαγὴν ἐλπίδος καὶ φόβου· ἐξηκολούθησε λοιπὸν.

— Εἰσθε ὑπὲρ τὸ δέον μετρίοφρων, Μαίηναρδ. Σεῖς ὁ τόσον ῥωμαλέος, ὁ ὁποῖος δύνασθε νὰ σηκώσετε μίαν σιδηρᾶν θύραν, δὲν ἔπρεπε νὰ ἔχετε τόσον ἀσθενῆ τὴν καρδίαν. Ἄν δὲν τολμάτε νὰ ὁμιλήσατε σεῖς, ἀφήσατέ με νὰ ὁμιλήσω ἐγὼ.

— Σίρ Χριστοφόρε, εἶπεν ὁ δυστυχῆς Μαίηναρδ, θὰ θεωρήσω ὡς μεγίστην ἐνδειξιν τῆς πρὸς ἐμὲ ἀγαθότητός σας ἂν δὲν εἴπητε τίποτε ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς τὴν Αἰκατερίναν.

Ὁ σίρ Χριστοφόρος δυσηρεστήθη πως διὰ τὴν ἀντιλογίαν ταύτην. Ὁ δὲ τόνος τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἐγένετο τραχύτερος ὅτε εἶπε:

— Ἐχετε ἄλλον τινὰ λόγον διὰ τὸν ὁποῖον ἐκφράζετε τὴν ἐπιθυμίαν ταύτην πλὴν τῆς ἰδέας σας ὅτι ἡ Τίνα δὲν σᾶς ἀγαπᾷ;

— Δὲν ἔχω ἄλλον παρὰ τὴν πεποιθήσιν μου ὅτι δὲν με ἀγαπᾷ ἀρκετὰ ὅπως γείνη σύζυγός μου.

— Τοῦτο δὲν σημαίνει τίποτε. Ἐχω ἀρκετὴν πείραν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἡ ἀπατώμαι πολὺ, ἢ ἡ Τίνα θὰ ὑπερευχαριστήσῃ ἂν σᾶς ἀποκτήσῃ σύζυγον. Ἀφῆτέ με νὰ διευθύνω ἐγὼ τὴν ὑπόθεσιν ὅπως νομίζω καταλληλότερον. Νὰ εἰσθε βέβαιος ὅτι δὲν θὰ σᾶς βλάψω διόλου.

Ὁ Τζίλιφιλ, φοβούμενος νὰ εἴπη περισσότερα, ὅσον καὶ ἂν κατεθλίβῃ προβλέπων τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀποφάσεως τοῦ σίρ Χριστοφόρου, ἀπῆλθε τῆς βιβλιοθήκης σφόδρα ἀγανακτῶν κατὰ τοῦ Οὐεϊμπράου καὶ ἀνησυχῶν διὰ τὴν Αἰκατερίναν καὶ δι' ἑαυτὸν. Τί θὰ ἐσκέπτετο περὶ αὐτοῦ ἡ Τίνα; Ἡδύνατο νὰ ὑποθέσῃ ὅτι οὗτος παρῶρμησε τὸν σίρ Χριστοφόρον εἰς τὸ διάβημα τοῦτο. Δὲν ἐπρόφρασε νὰ τῆ ὁμιλήσῃ ἐγκαίρως περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ τῆ γράψῃ βραχεῖαν ἐπιστολήν, νὰ τὴν ἐγχειρίσῃ δὲ πρὸς αὐτὴν ὅταν σημάνῃ ὁ κώδων τοῦ γεύματος. Ἀλλὰ μετὰ μικρὸν διανοήθη ὅτι τοῦτο ἠδύνατο ἴσως νὰ ἐμποδίσῃ αὐτὴν τοῦ νὰ φανῆ ἀτάραχος εἰς τὴν τράπεζαν καὶ νὰ διέλθῃ ἡσυχῶς τὴν ἐσπέραν· ἀπεφάσισε λοιπὸν ν' ἀναβάλῃ τὸ πρᾶγμα μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ἐμελλε νὰ κατακλιθῆ.

Μετὰ τὴν προσευχὴν ὠδήγησε τὴν Τίναν εἰς τὴν αἴθουσαν καὶ τῆ ἐνεχείρισε τὸ ἐπιστόλιον. Αὕτη τὸ ἔλαβε μετ' ἄκρας ἐκπλήξεως,

ἄμα δ' ἀνελοῦσα εἰς τὸν κοιτῶνά της ἀνέγνω αὐτό.

« Ἀγαπητὴ μου Αἰκατερίνα,

« Μὴδὲ πρὸς στιγμὴν ὑποθέσατε ὅτι ἐνεχομαι τὸ παράπαν εἰς ὅτι ὁ σίρ Χριστοφόρος μέλλει νὰ σᾶς εἴπῃ περὶ τοῦ γάμου ἡμῶν.

« Προσεπαθήσα ὅσον ἠδυνάμην ν' ἀποτρέψω αὐτὸν τοῦ νὰ ἐνασχοληθῆ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου· δὲν εἶπον δὲ ἀναφανδὸν τὴν γνώμην μου μόνον διότι ἤθελον ν' ἀποφύγω ἐρωτήσεις εἰς ἃς δὲν θὰ ἠδυνάμην ν' ἀπαντήσω χωρὶς νὰ γείνω παραίτιος νέων θλίψεων εἰς ὑμᾶς. Τὰς γραμμὰς ταύτας γράφω εἴτε ὅπως σᾶς προπαρσκευάσω εἰς ὅσα θὰ εἴπῃ ὁ σίρ Χριστοφόρος, εἴτε διὰ νὰ σᾶς βεβαιώσω ὅτι τὰ αἰσθήματά σας μοὶ εἶνε ἱερά. Προτιμῶ ν' ἀπαρνηθῶ τὴν προσφιλεστέρην ἐλπίδα τοῦ βίου μου παρὰ νὰ γείνω αἴτιος νὰ ὑποφέρετε νέας λύπας.

Ὁ λοχαγὸς Οὐεϊμπράου παρῶτρυνε τὸν σίρ Χριστοφόρον ν' ἀσχοληθῆ περὶ ἡμῶν. Σᾶς τὸ λέγω ὅπως σᾶς προειδοποιήσω. Βλέπετε πόσο ἡ καρδία τοῦ ἀνθρώπου τούτου εἶνε ἀνανδρος· ἔχετε ἐμπιστοσύνην ἐπ' ἐμὲ, προσφιλεστάτη Αἰκατερίνα, ὡς εἰς τὸν πιστότερον φίλον καὶ ἀδελφόν.

«ΜΑΙΗΝΑΡΔ ΤΖΙΛΦΙΛ»

Ἡ Αἰκατερίνα λίαν πληγεῖσα κατ' ἀρχὰς ἐκ τῶν περὶ τοῦ λοχαγοῦ Οὐεϊμπράου λεχθέντων, δὲν ἐσκέφθη οὐδὲ τι ὁ σίρ Χριστοφόρος ἠδύνατο νὰ τῆ εἴπῃ οὐδὲ τι αὐτὴ ἠδύνατο ν' ἀπαντήσῃ. Πικρότατον ἐπὶ τῆ κατ' αὐτῆς προσβολῆ συναισθημα, μανιώδης κατ' αὐτοῦ ἀγανάκτησις ἐπλήρωσαν τὴν καρδίαν της, μὴ ἀφεῖσαι θέσιν εἰς τὸν φόβον. Τὸ εἰς μαρτύριον καταδικασθὲν θῦμα στενάζει ὑπὸ τὴν βάσανον, ἀλλὰ δὲν διαλογίζεται τὸν ἐπικείμενον θάνατον.

Ὁ Ἀντώνιος λοιπὸν ἐπραξε τοῦτο! Ἦτο λοιπὸν προμεμελετημένη σκληρότης. Ἦθελε νὰ καταδείξῃ αὐτῇ πόσον τὴν περιεφρόνει· ἤθελε νὰ καταδείξῃ αὐτῇ πόσον παράφρων ὑπῆρξε πιστεύσασα ὅτι τὴν ἠγάπα.

Ἡ ὑπολειπομένη ἐτι ἐμπιστοσύνη καὶ ἀγάπη εἶχον ἐξαφανισθῆ, μόνον δὲ μῖσος ἠσθάνετο τώρα. Δὲν εἶχε πλέον ἀνάγκη νὰ συγκρατήσῃ τὴν ὀργὴν της ἐκ φόβου μὴ φανῆ ἄδικος. Ὁ λοχαγὸς εἶχεν ἐμπαιξῆ τὴν καρδίαν της, ὡς εἶχεν εἴπῃ ὁ Μαίηναρδ· οὔτε τὴν ἠγάπησεν οὔτε ἐσκέφθη περὶ αὐτῆς καὶ τώρα ἀπεδείκνυτο φαῦλος καὶ σκληρός. Ἡ Τίνα εἶχε δικαίως ἀφορμὰς πικρίας καὶ ὀργῆς κατ' αὐτοῦ. Ἐν ᾧ δὲ αἰ σκέψεις αὐταὶ διεδέχοντο ἀλλήλας ὡς οἱ παλμοὶ τῆς καρδίας ἐν ἀγωνιώδει πυρετῷ, οὐδ' ἐν δάκρῳ ἔχυνε. Ἐβηματίζε τεταραγμένη, συνθλίβουσα τὰς χεῖρας, τοὺς ὀφθαλμούς πλήρεις

μανίας έχουσα, ως τίγρις ζητούσά τι καθ' οὐ
νά ἐφορμήσῃ.

— "Ἄν ἦτο δυνατόν νὰ τῷ ὠμιλοῦσα καί
νὰ τῷ ἔλεγα πόσον τὸν μισῶ καὶ τὸν περι-
φρονῶ! διανοήθη.

Ἀίφνης, ὡσεὶ νέα τις ἰδέα ἐπῆλθεν αὐτῇ,
ἐξέβαλε κλειδίον, καὶ ἀνοίξασα συρτάριον ἐν
ᾧ ἐνέκλειε τὰς ἀναμνήσεις τῆς ἔλαβε χρυσοῦν
μετάλλιον περικλειὸν μικρογραφίαν· ὑπὸ τὴν
ὑαλον εὐρίσκοντο τρίχες δύο πλοκάμων, τοῦ ἐνὸς
μέλανος τοῦ ἐτέρου καστανόχρου, εἰς φαντα-
σιῶδες σύμπλεγμα συνδεδεμένων. Τὸ μετάλλιον
τοῦτο εἶχε προσενέγκῃ αὐτῇ μυστικῶς ὁ Ἄντων-
ιος πρὸ ἐνὸς ἔτους μετ' ἀντιτύπου τῆς φωτο-
γραφίας του. Κατὰ τὸν τελευταῖον μῆνα ἡ Αἰ-
κατερίνα δὲν ἐξέβαλεν αὐτὸ ἐκ τῆς κρύπτῃς
του· δὲν ἦτο ἀνάγκη ν' ἀναζωογονήσῃ τὸ πα-
ρελθόν... Ἀλλὰ τῶρα ἤρπασεν αὐτὸ μετὰ
μανίας καὶ τὸ ἐξεσφενδόνησε κατὰ τοῦ μαρμάρ-
ου τῆς ἐστίας.

Θὰ τὸ καταπατήσῃ ἄρα γε διὰ τῶν ποδῶν
της, θὰ τὸ κατασυντρίψῃ ὑπὸ τὴν πτέρναν
μέχρις οὐ πᾶν ἔχνος ἐκ τῶν ἀνειλικρινῶν καὶ
σκληρῶν χαρακτηριστικῶν ἐξαφανισθῇ;

"ὦ, ὄχι! Ὁρᾷ ὅπως τὸ ἀναλάβῃ, καὶ ὅταν
βλέπῃ τὸν προσφιλεῖ ἠθασαυρόν, ὃν τσακίς κα-
τεφίλησε, ὃν τσακίς ἔθηκε ὑπὸ τὸ προσκεφά-
λαιόν της, καὶ ἀφυπνισθεῖσα παρετήρησε μετ'
ἀγάπης, ὅταν βλέπῃ τὸ αἰσθητὸν κειμήλιον τοῦ
εὐδαίμονος αὐτῆς παρελθόντος εἰς τοιαύτην κα-
τάστασιν, συντετριμμένη τὴν ὑαλον, ἀπεσπα-
σμένες τὰς τρίχας τῶν πλοκάμων, διερρω-
γότα τὸν λεπτόν ἐλεφαντόδοντα, ἐπέρχεται ἡ
μεταμέλεια καὶ ἐκρήγνυται εἰς δάκρυα.

"Ἴδετε πῶς κύπτει ὅπως ἀναλάβῃ τὸν ἠθασα-
υρόν της, ὅπως ἀναζητήσῃ τοὺς πλοκάμους καὶ
ὅπως ἐξετάσῃ θλιθερῶς τὴν βλάβην ἣτις παρα-
μορφῶν τὴν προσφιλεῖ εἰκόνα. Φεῦ! δὲν ὑπάρχει
πλέον ὑαλος ὅπως προφυλάξῃ τὸ τρίχινον σύμ-
πλεγμα καὶ τὴν μικρὰν φωτογραφίαν· ἀλλὰ
μεθ' οἷας φροντίδος περικαλύπτει τὸ μετάλλιον
καὶ τίθησιν αὐτὸ εἰς τὴν κρύπτῃν του!..
Δυστυχῆς Τίνα!..

"Ἐσυχάσασα μικρὸν ἐκάθισεν ὅπως ἀναγνώ-
σῃ ἐκ νέου τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Μαΐνηαρδ'. Ἀ-
νέγνωσεν αὐτὴν δις ἢ τρίς οὐδὲν ἐννοοῦσα· τὸ
πνεῦμά της τετραραγμένον ἀκόμη ἐκ τῆς ὀργῆς
ἠδυνάτει νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὴν ἀληθῆ τῶν λέ-
ξεων σημασίαν· ἐν τέλει ἀντελήφθη εὐκρινῶς ὅτι
ὁ σὶρ Χριστοφόρος ἐμελλε νὰ καλέσῃ αὐτὴν
ὅπως τῇ ὁμιλήσῃ περὶ τοῦ μετὰ τοῦ Τζίλιφιλ
γάμου της. Ἡ ἰδέα ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ δυσκα-
ρεστήσῃ τὸν βαρόνον, δι' ὃν πάντες ἐν τῷ με-
γάρῳ ἠσθάνοντο φόβον τινὰ ἐμπλεων σεβασ-
μοῦ ποσοῦτο κατεπτόησεν αὐτὴν, ὥστε ἐ-
νόμισεν ὅτι ἦτο ἀδύνατον ν' ἀντιστῇ εἰς

τοὺς λόγους αὐτοῦ. Ὁ σὶρ Χριστοφόρος ἐνόμιζεν
ὅτι αὐτὴ ἠγάπα τὸν Μαΐνηαρδ'· ἐφάνητο ἐντε-
λῶς βέβαιος περὶ τούτου. Πῶς ἦτο λοιπὸν δυ-
νατὸν νὰ τῷ εἴπῃ ὅτι ἠπατάτο, καὶ τί δὲ νὰ
πράξῃ ὅτε θὰ ἠρώτα αὐτὴν ἂν ἀγαπᾷ ἄλλον;
Νὰ ἴδῃ τὸν σὶρ Χριστοφόρον προσβλέποντα αὐ-
τὴν μετὰ δυσαρρεσκείας! οὐδὲ κατὰ φαντασίαν
ἠδύνατο νὰ τὸ ὑπομείνῃ. Ἦτο τόσον ἀγαθὸς
πρὸς αὐτὴν!.. Ἐπειτα ἀνελογίσθη πόσης ὀ-
δύνης θὰ γείνη αὐτῷ πρόξενος· τὰ δάκρυα ἤρ-
χισαν ῥέοντα, ἡ δὲ εὐγνωμοσύνη αὐτῆς πρὸς
τὸν σὶρ Χριστοφόρον δὲν ἐβράδυνε νὰ καταστή-
σῃ αὐτῇ μᾶλλον αἰσθητὴν τὴν ἀγάπην καὶ
τὴν γενναιοφροσύνην τοῦ Τζίλιφιλ.

— Ὁ καῦμένος ὁ Μαΐνηαρδ'! πόσον σκλη-
ρῶς τῷ ἀνταποδίδω τὴν ἀγάπην του· ἂν ἠδύ-
ναμην νὰ τὸν ἀγαπήσω ἀντὶ τοῦ... ἀλλὰ δὲν
εἶνε δυνατόν τίποτε πλέον ν' ἀγαπήσω, ἡ καρ-
διά μου συνετρίβῃ.

[Ἐπεται συνέχεια].

ΚΡΗΤΗ ΚΑΙ ΚΡΗΤΕΣ

[Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον].

Σ

Τὴν μονότονον ἀλλ' εὐτυχῆ ἡμερίαν τοῦ κα-
θημερινοῦ βίου τῆς Χαλέπας διέκοπτον περιο-
δικῶς, καὶ ὁσάκις ἡ πάντοτε ὕψισταμένη πολι-
τικὴ κρίσις ἐπέτρεπε, ταχύταται ἐκδρομαὶ εἰς
τὰ περίξ τοῦ προαστείου, καὶ τῆς πόλεως τῶν
Χανίων. Ζωηρὰν εἶχον ἐπιθυμίαν νὰ ἐπισκεφθῶ
τὴν μονὴν τῆς Ἁγίας Τριάδος, παρὰ τοὺς
πρόποδας τοῦ Ἀκρωτηρίου ἐγειρομένην, καὶ
τὴν γείτονα αὐτῆς τοῦ Γκουβερνέτου, ὡς καὶ
τὰ εἰς ἀποκρήμους μυχοὺς σωζόμενα ἐτι λεί-
ψανα καὶ εἰρεῖπια τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Ἰωάν-
νου, φερούσης προσέτι τὸ ὄνομα *Καθολικὸν*, καὶ
ἣτις πρὸ τριῶν ἑκατονταετηρίδων ὑπῆρξε τὸ
κέντρον τῆς συνελεύσεως μεγάλων πολιτικῶν
καὶ στρατιωτικῶν ἀρχηγῶν τῆς Κρήτης, ἄθροι-
σθέντων εἰς τὸ μονῆρες καὶ κρημνωδέστατον
ἐκεῖνο κρυσφύγετον, ὅπως βουλευθῶσι περὶ τῆς
σωτηρίας τῆς Κρήτης ἀπὸ τοῦ Ἐνετικῆς ζυγοῦ.
Ἡ ἀπὸ Χαλέπας εἰς ἁγίαν Τριάδα δίωρος ὁδὸς
εἶναι τερπνὴ, διήκουσα δὲ δι' ἐλαιῶνων ὡς ἐπὶ
τὸ πολὺ, τερματίζεται εἰς τὴν μονὴν, τὰ λευκὰ
τῆς ὁποίας τεῖχη καὶ τὸ κωδωνοστάσιον φαίνον-
ται πόρρωθεν καλοῦντα τὸν ξένον ὑπὸ τὴν φιλό-
ξενον αὐτῆς στέγην. Ὅπως ἐν Ἑλλάδι, οὕτω
καὶ ἐν Κρήτῃ τὰ μοναστήρια ὑπῆρξαν ποτε
κέντρα σπουδῆς καὶ ἐργασίας λυσιτελοῦς, οὐχὶ
δ' ἀπαξ, ἔνεκα τούτου, προκάλεσαν τὴν κατα-
στροφὴν καὶ τὴν δῆωσιν τῶν κρατούντων. Χει-
ρόγραφα ἢ βιβλιοθήκας ἀξίας τινὸς καὶ κατα-

τάξεως δὲν εὔρον εἰς τὰς ἐν Κρήτῃ μονάς, ὅσας
συνέπεσε νὰ ἐπισκεφθῶ, καὶ τοῦτο ἔνεκα τῶν
συνεχῶν ἐπαναστάσεων, καθ' ἃς πᾶν τὸ κινή-
τὸν κατεστρέφετο μεταφερόμενον ἢ μὴ. Ἡ μονὴ
τῆς ἁγίας Τριάδος ἐν τούτοις κέκτηται ἱκανὰ
βιβλία, εὐχαρίστως δὲ σημειῶ τὴν ἐξαιρέσιν
ταύτην, ἐκφράζων καὶ τὰς ἐμὰς εὐχαριστίας
ἐπὶ τῇ εὐγενεῖ δεξιῶσει τῶν μοναχῶν. Ἐπωνυ-
μίαν διακριτικὴν φέρει ἡ μονὴ τῆς ἁγίας Τριά-
δος τὴν αὐτῶν Τσαγκαρόλων, ἐξ οἰκογενείας
Ἐνετικῆς ἀλλ' ἐξελληνισθείσης, καὶ διὰ τῆς
ἀδράς τῆς ὁποίας διαπάνης ἠγέρθη ἡ μονὴ. Ἡ
ἐκκλησία αὐτῆς εἶναι ἀριστῆ, ἡ δὲ μονὴ, καί-
τοι ἐπὶ πεδίον ὁμαλοῦ ἐγειρομένη, ἔχει ἐν τού-
τοις εὐάρεστον τὴν θέαν, διὰ δὲ τὸ ἐγγὺς αὐ-
τῆς καὶ τὸ πρόθυμον τῶν μοναχῶν βρῖθει ἀεί-
ποτε ξένων ἐπισκεπτῶν. Ὡς πρόβλημα δυσπε-
λυτον θέτουσιν οἱ μοναχοὶ τὴν ἐρμηναίαν τῶν
ἐπὶ τοῦ ἄνω μέρους τῆς προμετωπίδος τῆς ἐκ-
κλησίας κανονικῶς κεχαραγμένων κεφαλαίων
γραμμάτων τοῦ ἀλφάβητου. Αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ
οὐδεμίαν συλλαβὴν ἀποτελοῦσι· τὰ γράμματα
ταῦτα, καὶ οὐδεμίαν ἐκφράζουσιν ἔνοιαν. Ἡ
ἀπορία τοῦ ξένου φαίνεται εὐφραίνουσα τοὺς
μοναχοὺς. Ὅταν ἀντιπροτείνῃ τις τὴν λύσιν
τοῦ προβλήματος, ἀντὶ γνώμης εὐκρινοῦς ἀκούει
τότε σωρεῖαν ὑποθέσεων, καὶ ἐρμηναίων χρηζου-
σῶν αὐτῶν πρωτίστως ἐρμηναίας.

Ἡ μονὴ τοῦ Γκουβερνέτου ἀπέχει ὥραν μὲν
ἀπὸ τῆς ἁγίας Τριάδος, ἐπὶ τοῦ ὕψους τῶν ξη-
ρῶν βράχων τοῦ Ἀκρωτηρίου ἐγειρομένη. Ἡ
ἐκκλησία αὐτῆς ἔχει ποικίλα κοσμήματα ἐξωθεν, ἡ
δὲ μονὴ, ὡς μοι εἶπον ἐκεῖ, ἀπεκλήθη «Γκου-
βερνέτο», καθόσον ἐκυβέρνα ἄλλοτε τὰς λοιπὰς
τῆς Κρήτης μονάς. Αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ μονὴ
δὲν ἔχει τι τὸ ἀξιοθέατον, ἂν δὲ δὲν ἔκειτο ἐπὶ
τῆς ἀγούσης εἰς τὸ *Καθολικὸν* ὁδοῦ, ἴσως οἱ
ἐπισκέπται αὐτῆς, θὰ ἦσαν σπάνιοι. Ἡ μονὴ
τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἐρημίτου, γνωρίζο-
μεν καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ *Καθολικοῦ* φαίνεται
βεβαίως ἡ ἀρχαιότερα τῆς Κρήτης μονὴ, καί-
τοι δὲ ἐρμηνωθεῖσα ἐντελῶς ἦδη καὶ ἀκατοίκη-
τος ἔλκυει οὐχ ἥττον, διὰ τῆς ἱστορίας αὐτῆς,
καὶ τοῦ σταλακτιτοφόρου σπηλαίου πληθὺν ξέ-
νων καὶ ἰθαγενῶν. Ἡ ἀπὸ τοῦ Γκουβερνέτου
ἄχρι τοῦ Καθολικοῦ ὁδὸς εἶναι κατωφερῆς καὶ
δυσβάτος. Πλήθος καλογῆρων εὐσεβεστάτων
καὶ σφόδρα πατριωτῶν ἐμόναςάν ποτε ἐκεῖ.
Ἦδη ἡ ἐρμημία κρατεῖ πανταχοῦ, καὶ ἡ θέα
τῶν καταρρεόντων ἐρειπίων ἀναδεικνύει πενθι-
μωτέραν τὴν ἀγρίαν καὶ μελαγχολικὴν τοπο-
θεσίαν. Δύο ἀντίθετοι βράχοι, γυμνοὶ ἐντελῶς,
ἀπηνῶς μαστιζόμενοι ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, ὑψόμε-
νοι εἰς ἱκανὸν ὕψος ἀποτελοῦσι κρημνώδη χαρά-
δραν, εἰς τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν τῆς ὁποίας
φαίνονται τὰ εἰρεῖπια τοῦ «Καθολικοῦ». Ἐντὸς

τοῦ βράχου σώζεται ἐτι λελαξευμένη ἡ ἐκκλη-
σία. Εἰς τὸ βάθος τῆς πενθίμου φάραγγος κυλί-
εται τὸν χειμῶνα μετὰ βοῆς χεῖμαρρος ὄρη-
τικῆς, διὰ τοῦ ἀκαθέκτου αὐτοῦ ροῦ ἀνακαλέ-
σας ποτε εἰς τοὺς ματαίως ἐπιζητήσαντας ἐκεῖ
στιγμαίαν γαλήνην, τὰ πάθη τῆς κοινωνίας,
ἣν εἶχον φύγει, τὰς ὁρμὰς αὐτῆς καὶ τὴν ἀγρι-
ότητα. Ἀφρίζει τὸ ρεῦμα τοῦ ὕδατος βιαίως
κρημνιζόμενον ἀπὸ βράχου εἰς βράχον, κυλίε-
ται ἐπὶ τῆς πλευρᾶς τοῦ βουνοῦ, καὶ φερόμε-
νον σφοδρῶς πρὸς τὰ κάτω, συντρίβεται εἰς τὴν
κοίτην τοῦ χειμάρρου, καὶ δι' αὐτῆς φύγει
ἀφανιζόμενον εἰς τὴν ἐγγὺς θάλασσαν. Ἐὰν ἠ-
δύνατο τις νὰ συλλάβῃ τὰς περιπίπτουσας εἰς
τὴν χαράδραν προσευχὰς τῶν πρώτων ἀναχω-
ρητῶν! Μελαγχολικαί, ὅπως καὶ αἱ θέσεις ἐκεῖ-
ναι, θὰ ἦσαν αἱ σκέψεις των· καὶ τὸ ἄλλος τῆς
καρδίας αὐτῶν ἐπὶ τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς συμ-
φοραῖς τῶν ἀνθρώπων, θὰ ἐπέτεινε ἡ συνειδή-
σις τῆς δουλείας, καὶ μετὰ τὴν δουλείαν αὐ-
τὴν εἰς ἣν αἱ ἀδυναμίαι καὶ τὰ πάθη ὑπέταξαν
τοὺς θνητοὺς. Λυπηρὸς, μελαγχολικὸς, ἀπελ-
πιστικὸς, εἶναι ὁ τόπος ἐκεῖνος θεώμενος καθ'
ἣν στιγμὴν σκιοῦται ζοφούμενος μικρὸν μετὰ
τὴν μεσημβρίαν. Τὸ λυκόφως ἐκεῖ, καὶ ὑπὸ τὸν
ὠραῖον τῆς Κρήτης οὐρανόν, ἀπλοῦται ἐν ὥρᾳ
ἀμμαιοτάτου ἐτι φωτός. Ἀκαθέκτως συρίζουσι
διὰ τοῦ στενοῦ χάσματος οἱ ἄνεμοι· τὸ κύμα
βρυχᾷται ἀπωτέρω, καὶ ὁ βρόμος τῆς ματαίας
αὐτοῦ ὀργῆς συνταράσσει, μετὰ τῶν ἄλλων
στοιχείων, τὸ κενὸν τῆς χαράδρας. Εἰς τοιαύ-
τας θέσεις ἐπήγγυσον τὰ ἄστυλα αὐτῶν οἱ αἰοίδι-
μοι ὑπέρμαχοι τῆς διωκομένης Πατρίδος, τῆς
Θρησκείας, καὶ τῆς Ἐλευθερίας.

Ἐν μέσῳ τῶν μελαγχολικῶν ἐρειπίων, ἀπὸ
τοῦ ἐδάφους ἀστέγου οἰκίσκου φύεται εἰς τὰ
λείψανα τοῦ Καθολικοῦ εὐρωστος ἐλαίας κορ-
μός, οἱ κλώνες τοῦ ὁποίου ἐκτείνονται οἰοῦν-
τι ὅπως προστατεύουσιν ἀπὸ τῆς περαιτέρω κα-
ταστροφῆς τὸ ἐρειπωθὲν ἐκεῖνο λείψανον. Εἶναι
ὁ ἱστορικὸς οἶκος τοῦ ἡγουμένου Ἀνανία, ἐκεῖ
ἔνθα τὸ 1570 συνῆλθον, ὑπὸ τὴν πρόσκλησιν
τοῦ ἐκ Κρουστογεράκου τοῦ Σελίνου Γεωργίου
Καντανολέου, οἱ ἀρχηγοὶ τῆς Κρήτης, ὅπως
βουλευθῶσι περὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος
των. Ἐν ἀξιοσημειώτῳ συγγράμματι, τιμὴν
περιποιῶντι τῇ νεωτέρᾳ ἡμῶν φιλολογίᾳ, χα-
ράσσει ὁ Σπυρίδων Ζαμπέλιος διὰ γραφίδος
καλλιτεχνικῆς τὴν εἰκόνα τοῦ πατριωτικοῦ
ἐκεῖνου ἐπεισοδίου, μετὰ τῆς δραματικῆς αὐ-
τοῦ ἐκτυλίξεως, καὶ τῆς τραγικῆς καταστροφῆς.
Ὁ αἰέμνηστος, καὶ τὸν Ἑλληνικὸν χαρακτήρα
ἄριστα εἰδὼς ἡγούμενος Ἀνανίας, ἀφοῦ ἐδέ-
χθη φιλοφρόνως καὶ φιλοξένως τοὺς Ριζάρχας,
ὡς ἀπεκαλοῦντο οἱ ἀρχηγοὶ τῶν παρὰ τοὺς πρό-
ποδας τῶν Λευκῶν Ὀρέων χωρίων καὶ πολε-

μικῶν πληθυσμῶν, εἰσήγαγεν εἶτα ἐντὸς τοῦ οἴκου, ὄντινα ἐρείπιον ἔβλεπον τὴν ὄραν ἐκείνην, ὅπως συνεννοηθῶσι περὶ τῶν μέτρων τῆς κυοφορουμένης ἐπαναστάσεως, καὶ τῶν ἀρχηγῶν αὐτῆς. Οἱ Ριζάρχει, ἐνθουσιώδεις ὑπὲρ τῆς ιδέας τῆς Ἐλευθερίας, καὶ ἔτοιμοι νὰ διακινδυνεύσωσι τὰ πάντα ὑπὲρ αὐτῆς, διεφώνησαν εἰς τὴν διανομὴν τῶν ἀξιομαμάτων, ἅτινα ἀναγκαιῶς ἔδει νὰ δημιουργηθῶσι, ἀφοῦ πρωτίστως ἦν ἀνάγκη νὰ κατασταθῇ προσωρινὴ κυβέρνησις τῆς Κρήτης. Χάρις εἰς τὴν πρόνοιαν τοῦ Ἀνανία ἡ ἀλληλόμαχος πάλη καὶ ἡ διάσπασις τῶν Ριζαρχῶν προελήθη, καθόσον ὁ συνετός ἐκεῖνος μοναχός, εἰσαγαγὼν τοὺς Ριζάρχεις ἐντὸς τῆς αἰθούσης τοῦ οἴκου ἐκλείδωσεν αὐτοὺς ἔξωθεν δι' ἰσχυροῦ μοχλοῦ, ἀνελθὼν δ' εἶτα εἰς τὸ ὑψηλότατον παράθυρον τοῦ οἴκου ἐπέβλεπεν αὐτοὺς καὶ τὰ διαβουλίαι των. Μετὰ τὰς διαφωνίας, ὡς πρὸς τὴν διανομὴν τῶν ἀξιομαμάτων, καὶ τὴν πλήρη τῆς συνελεύσεως ἀποτυχίαν ἐζήτησαν οἱ Ριζάρχει νὰ φύγωιν, ἡ δὲ διασπορὰ αὐτῶν ἤθελεν ἀφούκτως ματαιώσῃ τὸ πατριωτικὸν ἔργον. Ἀλλ' ὁ Ἀνανίας ἀρ' ὑψηλοῦ διεκήρυξεν αὐτοῖς, ὅτι οὐδεὶς θὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὸ κεκλεισμένον δωμάτιον πρὶν ἢ οἱ ἐν αὐτῷ βουλευόμενοι σκεφθῶσιν ὀρθότερον καὶ ἀποφασίσωσι ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις αὐταπαρνήσεως ἀγνωτέρας. Ὀργίζοντο οἱ Ριζάρχει, ἐβόων, ἰκέτευον, ἀπειρῶντο νὰ παραβιάσωσι τὴν θύραν, ἀλλ' ὁ μάνδαλος τοῦ ἡγουμένου Ἀνανία ἀνθίστατο καρτερικῶς εἰς τὰς ἐφόδους τῶν Ριζαρχῶν. Αἱ ὄραι παρήρχοντο, οἱ κεκλεισμένοι κατετρύχοντο ὑπὸ τῆς πείνης καὶ τῆς δίψης, ἀλλ' ὁ Ἀνανίας ἔμενεν ἀκαμπτος, καὶ ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς αὐτοῦ σκοπιάς ἐπανελημμένως ἐκήρυττεν, ὅτι οὐδεὶς θὰ ἐξέλθῃ ἂν μὴ ὁμονοήσωσι πάντες, καὶ ἐν ἀδελφικῷ καὶ ἐθνικῷ πνεύματι προέλθωσιν εἰς ὀρθὴν ἀπόφασιν πατριωτικὴν. Ἡ ἐπιμονὴ τοῦ Ἀνανία ἐθαυματουργήσε. Πιεζόμενοι οἱ Ριζάρχει, ἔτοιμοι νὰ ἀλληλοκτυπηθῶσι, κατατρυχόμενοι ὑπὸ τῆς πείνης, βασανιζόμενοι ὑπὸ τῆς δίψης, παροτρυνόμενοι ὑπὸ τῶν ἰκεσιῶν καὶ τῶν ἱερῶν λόγων τοῦ Ἀνανίου, ἐν τέλει δὲ καὶ εἰς εὐγενῆ ἐμπνευσίαν ὑπακούσαντες ὑπέγραψαν ἐκεῖ κεκλεισμένοι τὸ πρακτικὸν τῆς Ἐπαναστάσεως, καὶ τὸν διορισμὸν τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως. Ἐπευφημικῶς ἤχησαν ἀπὸ τοῦ στόματος τῶν ἀδελφωθέντων Ριζαρχῶν. Ὁ μάνδαλος κατέπεσε, ἡ θύρα ἠνεώχθη, ἐξῆλθον οἱ Ριζάρχει, καὶ ἡ κατὰ τῶν Ἐνετῶν ἐπανάστασις ἐκηρύχθη, μυριοστὴν φοράν, ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ Καντανολέου. Ἐν τοῖς Κρητικοῖς Γύμοις ἀφηγεῖται ἡμῖν θαυμασιῶς τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ὁ δεινὸς ἐρευνητὴς καὶ λογογράφος Σπυρίδων Ζαμπέλιος. Ἀνεζήτησα ἂν ἦτο δυνατόν νὰ εὕρω ποῦ τὸν ἱστορικὸν μάνδαλον τοῦ πάτερ Ἀνα-

νία. Ὁ ἴος τῶν αἰῶνων τὸν εἶχε καταπάγει. Τὰ ἐρείπια μόνον τοῦ οἴκου του εἶδον, αὐτοῦ ἐκείνου ὅπου εἶχον ἐγκλεισθῆ οἱ Ριζάρχει, καὶ ἐπὶ τούτων ἀπλουμένους τοὺς κλῶνας εἰρηνικῆς ἐλαίας. Ἀλλὰ τὸ φυτὸν δὲν ὑπετέπου τὴν εἰρήνην ἐκεῖ. Ὑπεσήμεναι τὴν φρόνησιν τῆς Ἀθηνᾶς, ἐκ τῶν χειρῶν τῆς ὁποίας ἐξῆλθε, καὶ τὴν εὐτυχῆ ἐπίνοιαν τοῦ Ἀνανία, τὸ πνεῦμα τοῦ ὁποίου εἶχε φωτίσῃ ἡ πότινα θεὰ τῆς συνέσεως, ἡ ἀνόπλος Παλλὰς Ἀθηνᾶ.

Τὸ ἔδαφος τῆς Κρήτης ἀφθονεῖ εἰς σταλακτιτοφόρα σπήλαια. Ὀνομαστότατον εἶναι τὸ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Μυλοποτάμου σπήλαιον τοῦ Μελιδῶνη, ὅπερ ἀτυχῶς δὲν ἐπισκεφθῆν, ἀλλ' οὐτινος ἤκουσα περιαρδομένην τὴν φήμην. Τὸ σταλακτιτοφόρον σπήλαιον τοῦ Καθολικοῦ, εἰς δ' ὀδηγῶ ἤδη τὸν ἀναγνώστην, ἀνοίγεται μικρὸν πρὶν ἢ ἀφικθῶμεν εἰς τὴν λαξευτὴν ἐκκλησίαν, καὶ εἰσχωρεῖ βαθύτατα εἰς τὴν ἀριστερὰν τῆς φάραγγος πλευρᾶν. Ἡναψα λαμπάδα, καὶ μετὰ τοῦ ὀδηγοῦ μου, ὅστις ἦτο μοναχός τις τοῦ Γκουβερνέτου, λαμπαδηφοροῦντος ἐπίσης, εἰσέδυσα ἐντὸς. Τὸ ἔδαφος εἶναι ἐπικινδύνως ἀνώμαλον, ὑγρὸν, ὀλισθηρότατον, ὑψόμενον ἄλλοτε, καὶ ἄλλοτε ἀποτόμως ταπεινούμενον. Ἐνίοτε ἡ ἐπικουρία τῶν χειρῶν ἀποβαίνει ἀναγκαιοτάτη κατὰ τὴν σκοτεινὴν ἐκείνην πορείαν, ἰδίως κατὰ τὰς μικρὰς ἀναρριχήσεις τῶν ὑγρῶν βράχων. Τὸ σκότος εἶναι βαθύτατον, πνιγηρότερα δὲ κατὰ πολὺ ἡ ἀτμοσφαῖρα, ἢ ἡ ἐν τῷ Λαθυρίνῳ τῆς Γόρτυνος. Ἀφοῦ εἰσέδυσαμεν εἰς ἱκανὸν βάθος, εἶδομεν, ὑπὸ τὸ ἀμυδρὸν φῶς τῶν λαμπάδων μας, στύλους σταλακτιτῶν, ποῦ μὲν προσομοίους λίπαι λευκῷ, ποῦ ὑποκιτρίνους καὶ κρυσταλλωθέντας, καὶ ἄλλοτε λευκοὺς καὶ σπινθηροβολοῦντας ὑπὸ τὸ φῶς. Εἰς ἱκανὸν βάθος ἀπὸ τῆς εἰσόδου ἀναβλύζει ἀπὸ τοῦ βράχου τοῦ ἐδάφους ὕδωρ, ὅπερ καλοῦσιν ἀγίασμα. Παρὰ τὴν πηγὴν ταύτην ὁ ὀδηγός μου μὲ ἐκάλεσε νὰ ἴδω τὸ φίδι. Ἐκυψα πρὸς τὸ βάθος, διηυθέτησα καταλλήλως τὴν λαμπάδα, καὶ εἶδον σταλακτίτην ἐπιμήκη ἱκανῶς παχύν, καὶ ὁμοιάζοντα πρὸς κροκόδειλον. Ἡ πρὸς τὸ ἀμφίβιον ὁμοιότης εἶναι ἱκανή, κατὰ στιγμὰς δὲ νομίζει τις ὅτι ἔχει πρὸ αὐτοῦ ἀπολιθωθὲν τὸ θηρίον. Ὁ μοναχός μοι ἐξήγησε ὅτι «τὸ φίδι πῆγε νὰ πιῇ νερό, ὁ δὲ ἄγιος τὸ ἐμαρμάρωσε». Ἐπροχωροῦμεν πάντοτε πρὸς τὸ βάθος τοῦ σπηλαίου. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν σταγῶν ὕδατος ἐκυλίετο διὰ τοῦ σώματος τῶν ἀκτινοβόλων στύλων, καὶ ἐπιπτε χαμαὶ ἤχοῦσα ἀσθενῶς ἐν τῷ σκότει καὶ τῇ σιωπῇ. Παρὰ πᾶσαν τὴν καταστροφὴν, πληθὺς σταλακτιτῶν, ἀκεραίων ἔτι, κρέμαται ἀπὸ τῆς ἀνωτέρας ἐπιφανείας τοῦ σπηλαίου, εἰς πλείστα δὲ μέρη ὑπάρχουσι στύλοι ἐξικνούμενοι ἀπὸ τοῦ ἀκροτά-

του ὕψους ἄχρι τοῦ ἐδάφους τοῦ σκοτεινοῦ ἐκείνου ἄντρου. Αἱ ἀνωμαλῖαι τοῦ ἐδάφους ἐπολλαπλασιάζοντο, καθόσον ἐχωροῦμεν πρὸς τὰ βάθη. Ἐν τέλει ἐφθάσαμεν εἰς τὴν «Ἀγίαν Τράπεζαν», ὡς ἀπεκαλεῖτο ὁ ἐσώτατος τοῦ σπηλαίου μυθός. Εὐρομεν ἐκεῖ μικρὸν εἰκονισμάτιον, ὅπερ ἠσπασθήμεν εὐλαβῶς, καὶ ἀφοῦ ἐθεωρήσαμεν τὴν ἱκανὴν τοῦ σπηλαίου εὐρύτητα, καὶ τὰς περιέργους ἀπολιθώσεις ἠρξάμεθα ἐπιπόνως βαδίζοντες πρὸς τὴν ἐξόδον. Μετὰ τινὰς μικρὰς ἀνάδους καὶ καθόδους προσεῖδομεν πόρρωθεν διαυγάζον τὸ φῶς τοῦ ἡλίου. Ἀναντιρρήτως τὸ σπήλαιον τοῦ Καθολικοῦ εἶναι θεᾶς ἄξιον, πειθανῶς δὲ, καὶ παρὰ πᾶσαν τὴν ὑγρασίαν αὐτοῦ, ἐχρησίμευσεν ὡς πρώτη κατοικία τῶν ἐρημιτῶν. Ἐντὸς ὁπῆς σκοτεινῆς, παρὰ τὴν δεξιὰν πλευρᾶν τῆς εἰσόδου, εἶδον ἐρριμμένα ἀνθρώπινα ὀστά. Τίνες νὰ ἦσαν ἄρα γε οἱ τὸν ἀτελεύτητον ὕπνον κοιμηθέντες ἐκεῖ; Ἐζήτησα νὰ ἀποσῶρα τεμάχιόν τι ὀστοῦ ἄλλ' ἐνῶ ἀπεπειρώμην νὰ ἀγρεύσω αὐτό, ἀνελογίσθη ὅτι ἤθελον ἀποσπάσει ἀπὸ τῆς ἐντελεστάτης γαλήνης τὸ κινήτων ἐκεῖνο ἐρείπιον τοῦ θανάτου, ὅπως τὸ ἐπαναφέρω εἰς τὴν τύρβην καὶ εἰς τὸν θόρυβον τῆς ζωῆς. Διὰ νὰ ἀποφύγῃ αὐτὴν, καὶ τοὺς πικροὺς περισπασμούς της, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν ἐρημίαν ἐκείνην ὁ ἐν Κυρίῳ κοιμηθεὶς τὸν ὕπνον τοῦ δικαίου. Διατί νὰ ταραξῶ τὴν εἰρήνην τοῦ σκελετοῦ, ὁ ἐν τῷ βίῳ κάτοχος τοῦ ὁποίου νῦντύχησε, τέλος πάντων, νὰ ἀνεύρῃ τὴν ἀδύνατον ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἡσυχίαν;

Αἱ ὀπαὶ τῆς γῆς, τὰ χάσματα, τὰ σπήλαια, ἐχρησίμευσαν κατὰ τὸ παρελθόν, καὶ ἤδη ἐτι χρησιμεύουσιν εἰς τὰς χριστιανικὰς οικογενεῖας ὡς ἄσυλα ἐν καιρῷ ἐπαναστάσεως. Πᾶν κοίλωμα γῆς, πᾶν ἄντρον, καὶ πᾶν σπήλαιον ἔχει ἐν Κρήτῃ τὴν θλιβεράν ἱστορίαν του. Τραγωδίας πολυδακρύτου θέατρον ὑπῆρξε, κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, τὸ ἐν Μυλοποτάμῳ σπήλαιον τοῦ Μελιδῶνη. Εἰς τὰ σπλάγγνα αὐτοῦ ἐζήτησαν καταφύγιον πλείστα χριστιανῶν οικογένεια, οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ὁποίων ἄλλοι μὲν εἶχον φονευθῆ εἰς τὰς μάχας, καὶ ἄλλοι ἐμάχοντο ἔτι. Εἰς τὰ σκότη ἐκεῖνα ἐβίωσαν, ἐν ἀγαθῇ προσδοκίᾳ εὐτυχῶς ἡμέρας, τὰ γυναικόπαιδα τῶν χριστιανῶν, συνήθως μὲν πεινῶντα, ἄλλοτε ἀσθενῶς τρεφόμενα, καὶ πάντοτε τρέμοντα τὴν παρουσίαν καὶ τὸν διωγμὸν τοῦ ἐχθροῦ. Οἱ Τοῦρκοι ἀνεκάλυψαν τὸ καταφύγιον. Φοβούμενοι τὴν ἐσῶθεν ἄμυναν δὲν ἐτόλμησαν νὰ εἰσέλθωσιν ἐντὸς τοῦ σπηλαίου. Ἀπέκλεισαν ὅμως τὴν εἰσόδόν του, καὶ ἀναμείναντες τὴν στιγμὴν καθ' ἣν βίαιος ἔπνεεν ἄνεμος πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς εἰσόδου, ἠναψαν μεγάλην πυρκαϊάν παρ' αὐτὴν, καὶ ἀπέπνιξαν διὰ τοῦ

καπνοῦ τὰ δυστυχῆ γυναικόπαιδα. Συγκινητικῶς δραματικὴ ἦτο ἡ ἀφήγησις τῶν ὀλίγας ἡμέρας μετέπειτα ἐπισκεφθέντων κρύφα τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ σπηλαίου χριστιανῶν. Τὸ ἔδαφος ἦτο κατεσπαρμένον ὑπὸ πτωμάτων, καὶ ἡ βαρεῖα τῆς σήψεως ὁσμὴ ἐπλανᾶτο εἰς τὸ σκοτεινὸν καὶ ἀπαίσιον ἐκεῖνο κοιμητήριον. Μετὰ κόπου ἠδυνήθησαν οἱ συγγενεῖς νὰ ἀναγνωρίσωσι τοὺς προσφιλεῖς των νεκρούς. Συντετριμμένοι ἐκ τοῦ ἄλγους ὤρμησαν ἔξω φρενήρεις, καὶ ἡ εἰδησις τῆς τραγικῆς συμφορᾶς συνήθροισεν ἐκεῖ πληθὺν ὀδυρομένων χριστιανῶν. Εὐγενῆ ἐκδίκησιν ἐπετέλεσαν ἐν τούτοις οἱ Ἕλληνας. Κοινῇ ψήφῳ ἀπεφάσισαν νὰ ἀφήσωσιν ἄταφα τὰ γυναικόπαιδα, τὰ δὲ ὀστά των, ἅτινα καὶ σήμερον ἔτι βλέπει τις τῆδε κακίῃς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ σπηλαίου, λαλοῦσιν εὐγλώττως ἐκεῖ καταγγέλλοντα τὴν θηριωδίαν τοῦ ἐχθροῦ. Πλείστοι εὐρωπαῖοι περιηγηταὶ εἶδον τὰ στρώματα ἐκεῖνα τῶν ἀνθρωπίνων σκελετῶν, ἡ δὲ εὐσεβεία τῶν συγγενῶν τῶν θυμάτων ἐτέλει ἐπὶ πολλὰ ἔτη βραδύτερον, καὶ σήμερον ἔτι περιοδικῶς τελεῖ, θρησκευτικὸν μνημόσυνον ἐντὸς τοῦ σπηλαίου, ὅπου ἐξετυλίχθη τὸ τραγικὸν ἐπεισόδιον τῆς μεγάλης ἐπαναστάσεως.

Ὅτε ἐξῆλθον ἀπὸ τοῦ σπηλαίου τοῦ Καθολικοῦ, ἦν ἔτι ζωηρὰ ἡ ἡμέρα, ἀλλ' εἰς τὴν διασφάγα ἐνωρίτατα ἤδη εἶχον ἀπλωθῆ αἱ ἐσπεριναὶ σκιαί. Εἰς τὴν ἀντίθετον πλευρᾶν τοῦ βραχάδου βουνοῦ διέκρινον, καταρρέοντα, πενιχρὰ καὶ μικρὰ τειχώματα, ἀποφράσσοντα ὅπας ἐντὸς τῆς γῆς καὶ τοῦ ὄρους. Τὰ φυσικὰ καὶ χειροποίητα μικρὰ ἐκεῖνα σπήλαια ἦσαν σκῆται ἐν αἷς ἔμενον οἱ χριστιανοὶ ἀσκηταὶ τῶν πρώτων αἰῶνων. Κτιστὴ γέφυρα συνάπτει τὰς δύο τοῦ ὄρους πλευρὰς, καὶ ὑπ' αὐτὴν ὁ χεῖμαρρος κυλίει τὰ ὕδατά του. Ἡ θεὰ τῶν ἀπομονωτηρίων ἐκεῖνων, ὅπου εὐσεβῶς ἐβίωσαν ποτε οἱ ἀναχωρηταί, ἐρήμων ἤδη ἐν μέσῳ τοιαύτης μονώσεως, διεγείρει μελαγχολικοὺς στοχασμούς ὑπὸ τῶν εἰκόνων τῆς περίεξ φύσεως ἐξαπτομένους. Τὸ πᾶν καταρρέει ἐκεῖ, καὶ τὸ πᾶν ἀναμνήσκει τὴν γοργὴν τοῦ χρόνου πάροδον, καὶ τὰς μεγάλας ἀλλοιώσεις, ἃς ἐπιφέρει ἡ ἀκούραστος αὐτοῦ πτῆσις. Ἀπὸ τοῦ ἀνεμοβλήτου βράχου, ἀγρυπνῶν καὶ προσευχόμενος τὰς μεσονυκτίους ὥρας, ὁ μοναχός τοῦ Γκουβερνέτου ἀκούει μυκωμένην τὴν τρικυμίαν, καὶ βλέπει εἰς τὴν ὑποκειμένην ἄβυσσον πελώρια κύματα ἐν βροντῇ συντριβόμενα κατὰ τῶν βράχων καὶ τῶν κρημνῶν. Ἐν ἐπανάστασι συγκρούονται τὴν ὄραν ἐκείνην τὰ στοιχεῖα. Συρίζει ὁ βορρᾶς, καὶ ὑετὸς βραγδαῖος μαστίζει τὰ φαλακρὰ ὕψη τοῦ ὄρους. Ἀπὸ τῆς προσευχῆς ἀποσπῶν τὸν νοῦν, προσβλέπει, διὰ τῆς λαμπάσης ἀστραπῆς, τὴν ἀπότομον τοῦ Καθολικοῦ φάραγγα, ἀκούει βρυ-

χωμένην τὴν λαίλαπα, καὶ θεωρεῖ τοῦ θανάτου τὸ φάσμα πλανώμενον παρὰ τὰ εἰρεπία τῶν κελίων τῶν ἀσκητῶν. Κοιμῶνται γλυκὺν καὶ αἰώνιον ὕπνον, ἄγνωστοι, εἰς τὰς ὅπας τῆς φάραγγος, οἱ πρῶτοι τοῦ Καθολικοῦ οἰκισταί. Τὸ μυστήριον τῆς ἄλλης ζωῆς πλήσσει τότε ἰσχυρότερον, ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ τῆς νυκτός, τὴν φαντασίαν τοῦ προσευχομένου, καὶ ἀπὸ τοῦ ἀτελευτήτου ὑποστρέφων εἰς τὸ πεπερασμένον ὁ νοῦς αὐτοῦ, μελετᾷ ἐπὶ τῶν τυχῶν τῆς γῆς καὶ τῆς ματαιότητος τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἀνθρωπίνων μεγαλείων, πεπρωμένων πάντων νὰ θρέψωσι τὸν σκώληκα τῆς γῆς, καὶ νὰ σπείρωσι τὸν δρόμον ἐν θά πατήσῃ τὸ ὀστεῶδες τοῦ Χάρωνος πέλιμα. Εἰς τὴν κοχλάζουσαν θάλασσαν φαίνονται τὰ φῶτα ἐλαύνοντος ἀτμοπλοίου! Ἀπὸ τοῦ ἀπορρώγος βράχου βλέπει ὁ μοναχὸς τοῦ πλοίου τοὺς φανούς, καὶ ἀκούει συρίζοντα τὸν ἀτμὸν καὶ παλιόντα πρὸς τὰ ἐξαγριωθέντα στοιχεῖα: Θάνατε καὶ Πρόδος, ἀναφωνεῖ. Εἰσθε τῆς ἀνθρωπότητος οἱ ἀναλλοίωτοι νόμοι! Πάνσοφος ὁ Νοῦς, εὐλογητὴ ἡ δεξιὰ ἢ τὸ κράτος ἡμῶν θεμελιώσασα ἐπὶ τῆς γῆς!...

Ὅτε, ἀφείς τὸ μελαγχολικὸν ἐκεῖνο ἀναχωρητήριον ἀνῆλθον τὴν ὑπερκειμένην τοῦ βουνοῦ κορυφὴν, ἐθεώρησα σπινθηροβόλον τὴν θάλασσαν ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, καὶ παρὰ πᾶσαν τὴν ἀγριότητα τῶν θέσεων, εὐθυμα τὰ πέριξ τοπία ἀπὸ τοῦ ἰσχυροῦ ἔτι φωτὸς του. Ἐπιστρέφων εἰς τὴν μονὴν τοῦ Γκουβερνέτου ἔστην μικρὸν πρὸ τοῦ σπηλαιίου τῆς Ἀρκούδας, ὡς ἀποκαλεῖται κοιλωμά τι εἰς ἀπόστασιν μικρὰν ἀπὸ τῆς μονῆς τοῦ Γκουβερνέτου εὐρισκόμενον. Τὸ σπηλαιῶδες γάσμα εἶναι ἀρκούντως εὐρύ, κυκλικόν, καὶ ἀποχρῶντως ὑψηλόν. Οἱ ποιμένες, καταυλιζόμενοι τὰς νύκτας ἐκεῖ, ἀνάπτουσι πυρᾶς, ἐξ ὧν ἡ ὄροφὴ καὶ αἱ πλευραὶ τοῦ σπηλαιίου κατέστησαν μέλαινα. Ὑδὼρ σταλάζει βραδέως ἀπὸ τοῦ ὕψους, ἡ δὲ πρόνοια τῶν ἀνθρώπων ἤγειρε χειροποίητον δεξαμενὴν, δεχομένην ἐκεῖ τὸ βραδύ καὶ ἀραιὸν νᾶμα τοῦ ὑπερκειμένου ἐδάφους. Πελώριος σταλακτίτης λευκὸς καὶ ἀπολύτως μεμονωμένος πυργούται κατὰ τὸ μέσον εἰς ἰκανὸν ὕψος, ἡ δὲ πόρρωθεν θέα αὐτοῦ δίδει εἰς τὸν σταλακτίτην τὸ σχῆμα ἄρκτου λευκῆς, ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ποδῶν ἐγειρομένης, καὶ διὰ τῶν ἐμπροσθίων ἐπιφαινούσης τὰ ἀνώτατα χεῖλη τοῦ ὀμβροδέκτου. Ἡ ὁμοιότης πρὸς τὴν λευκὴν ἄρκτον εἶναι μεγάλη, καὶ ἐκ τούτου προφανῶς ἐδόθη εἰς τὸ σπήλαιον ἐκεῖνο τὸ ὄνομα τῆς Ἀρκούδας.

Ἀπίπευσα μικρὸν πρὸ τῆς μονῆς τοῦ Γκουβερνέτου, ὅπως εὐχαριστήσω καὶ ἀποχαιρετήσω τοὺς μοναχοὺς, καὶ ἰδίᾳ τὸν εὐρύστερον καὶ εὐρύνωτον πάτερ Μισαήλ, ὅστις, πρὸς τὸ κόσμιον καὶ ἤπιον τοῦ ἡθους, ἔχει τὸ πλεονέκτημα

ὅτι ἐπολέμησε, κληρικὸς ὢν, κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866 πληγωθεὶς δεινῶς, καὶ θεραπευθεὶς εἴτα μετὰ μακρὰν νοσηλείαν ἐν Ἀθήναις. Ἀφείς τὸ βραχῶδες βουνὸν τοῦ Ἀκρωτηρίου διήλαυον ἤδη τὴν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς Χαλέπας ἀνώμαλον πεδιάδα. Ὁ ἥλιος ἤγγιζε πρὸς τὴν δύσιν του. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸ ἀσθενὲς φῶς τοῦ ἀστέρος καθίστατο ἀσθενέστερον, ἀλλὰ καὶ γλυκύτερον ἐν τῇ ἐξασθενήσει αὐτοῦ. Ὁ παμμέγιστος ὄγκος τῶν Λευκῶν Ὁρέων λούεται ἀπὸ γλυκὺ βέμμα φωτὸς ὑποχρύσου. Εἰς τὴν δύσιν πλανῶνται, ἐν ποικιλομόρφῳ καὶ ἰδιοτρόπῳ μορφῇ, νέφη μικρά, χαριέντως τροποποιούντα τὸ σχῆμα αὐτῶν ἀνά πᾶσαν στιγμὴν, καὶ εἰς τὰς ἀνωτέρας καὶ κατωτέρας ἄκρας τῶν νεφῶν φαίνεται ὑπόχρυσος παρυφὴ αὐγάζουσα τὸ λικνιζόμενον ἐκεῖνο καὶ τεφρόλευκον αἰθέριον σῶμα. Βραδέως λυόμενα μετὰ μικρὸν αἰ νεφέλαι, ἀφίνουσιν ἀπρόσκοπτον τὴν ῥιπὴν τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων. Τὰ ὕψη τῶν Λευκῶν Ὁρέων μαρμαίρουσιν ἰσχυρότερον τότε ἀπὸ τοῦ ἐσχάτου φωτὸς τοῦ ζωογόνου ἀστρου. Αἱ ὕσταται ἀκτίνες αὐτοῦ, λούουσαι τὰς χαμηλοτέρας πλευράς, ἐνδύουσι διὰ χρυσολεῦκου φωτὸς τὸ σαπφείρινον ἐνδυμα, τὸ περιβάλλον τοὺς πρόποδας, τοὺς λόφους, καὶ τὸ πεδίον. Τὸ ἀκτινοειδὲς φῶς βάφει ἰόχρουν τοῦ ὄρους τὴν κορυφὴν καὶ τότε ποθητὴ ἐγείρεται ἡ μνήμη τοῦ Ὑμηττοῦ, χρωματιζόμενου καὶ τούτου βυσινοχρόου κατὰ τὰς ἐσχάτας ὥρας τῆς δύσεως. Ὁ ἥλιος ἔδωσε, καὶ ἡ βραδέως καταφθάνουσα νύξ μὲ εὖρε διαβαίνοντα τὰς ὑπερκειμένας τῆς Χαλέπας κορυφάς, τὰς δεσποζούσας τοῦ προαστείου καὶ τῶν Χανίων. Ἀλληλοδικδόχως προέκυπτον τὰ ἄστρα εἰς τὸ στερέωμα. Γαλήνη καὶ σιωπὴ ἐπεχύθη εἰς τὴν ἤριμον φύσιν, καὶ ἀσθενῶς ἐφάνησαν ἀναπτόμενα ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν μιναρῶδων τὰ προάγγελα τοῦ Ῥαμαζανίου φῶτα. Ἐσθῆσθησαν! Καὶ μόνον φῶς ἀσθενῶς ταλαντευόμενον ἔφθανε τότε ἄχρι τῆς ἡσύχου θαλάσσης ἢ ὑποτρέμουσα ἀκτὶς τῶν φωτοβόλων τοῦ στερεώματος κόσμων.

(Ἔπειτα συνέχεια).

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΠΑΓΑΝΕΑΣ

ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΕΙΣ ΧΕΙΡΟΥΡΓΟΥ

Τὰ ἀποτελέσματα ἅτινα ἐπιδέξιος χειρουργὸς δύναται νὰ ἐπιτύχῃ διὰ τῆς ἐγχειρήσεως εἶνε συνήθως θαυμάσια. Διὰ μιᾶς καὶ μόνης ἐγχειρήσεως ἐνίοτε παρέρχεται ὡς διὰ μαγείας νόσος πολυχρόνιος, ἢ ἐγχειρισθεὶς εἰσέρχεται εἰς νέον ὄλως βίον καὶ δικαίως δοξάζεται ἢ εὐτοχῆς

χεῖρ τοῦ χειρουργοῦ. Ἐν τούτοις ὑπάρχουσι καὶ περιστάσεις δυστυχεῖς κατὰ τὰς ἐγχειρήσεις, ματαιοῦσαι τὰς καλλιτέρας προσπάθειας τοῦ ἱατροῦ, ἀπελπίζουσαι αὐτὸν καὶ τυραννοῦσαι τὸν ἀσθενῆ, ἢ καὶ ὄλως καταστρέφουσαι. Τοιαῦται περιστάσεις σπανίως γίνονται γνωσταί, διότι, ὡς εἰκός, οἱ ἱατροὶ δὲν ἔρχονται εὐχαρίστως εἰς τὸ θέμα τοῦτο. Ἐξαιρέσιν ἐν τούτῳ ἀπετέλεσεν ὁ διάσημος χειρουργὸς τοῦ Μονάχου καὶ καθηγητῆς τῆς χειρουργικῆς Νουσμπαουμ, δημοσιεύσας τελευταῖον εἰς τὸ ἐπὶ τῇ ἐπιτηρίδι τοῦ Καίλλικερ ἐκδοθὲν σύγγραμμα «Περὶ τῶν ἀτυχιῶν ἐν τῇ χειρουργικῇ» ὅσας αὐτὸς τε καὶ ἄλλοι ὑπέστησαν ἀτυχίας κατὰ τὰς ἐγχειρήσεις. Καὶ τί δὲν δύναται νὰ συμβῇ εἰς τὸν χειρουργόν; Εἶνε συνηθέστατον π.χ. πρᾶγμα νὰ ἀποσπᾷ οὗτος τὸν ὕγιᾶ ὀδόντα ἀντὶ τοῦ νοσοῦντος, ἰδίως δὲ ὅταν ὁ ἀσθενὴς ναρκωθεὶς διὰ τοῦ χλωροφορμίου δὲν δύναται νὰ ἐρωτηθῇ ἐκ δευτέρου. Εἰς τινὰ κλινικὴν συνέβη νὰ ἀποκοπῇ ὁ ἕτερος ποὺς ἀντὶ τοῦ παθόντος, τούτο δὲ ἔνεκα τοῦ ἐξῆς. Ἐπὶ τῆς χειρουργικῆς τραπέζης ἐτέθη ἄρρωστος τις ἔχων καὶ τοὺς δύο ποδὰς δεδεμένους, διότι ἀμφότεροι ἔπασχον. Ἄλλ' ἐκ τούτων ὁ μὲν ἐθεωρήθη ὡς ἰάσιμος ὁ δὲ ὡς ἀνίατος, διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἔπρεπε ν' ἀποκοπῇ. Δυστυχῶς ὅμως κατὰ λάθος ἠκρωτηριάσθη ὁ δεξιός, ὁ ὀλιγώτερον πάσχων ποὺς, ὅτε δὲ ἔλυσαν τὸν ἀριστερόν, ἔμειναν οἱ πάντες ἐκπληκτοὶ διὰ τὴν ἀπάτην. Τὸ δὲ γυλοιδέστερον ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ εἶνε ὅτι ὁ διασωθεὶς ποὺς, περὶ οὗ εἶχε τεθῆ ἡ κακὴ πρόγνωσις, ἰάθη ἐντελῶς.

Κατὰ τὴν κατασκευὴν τεχνητῶν βινῶν διὰ δέρματος ἀποσπώμενου ἀπὸ τοῦ μετώπου ἢ τοῦ βραχίονος (βινοπλαστικῆ), συμβαίνει συχνὰ ἢ νέα ῥίς μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐγχειρήσεως καὶ τὴν συγκόλλησιν νὰ γαγγραινοῦται ἢ νὰ μεταβάλλεται εἰς βῶλον κλίνοντα πρὸς τὰ δεξιὰ ἢ ἀριστερά. Εἰς τινὰ ἐγχειρήσιν τῶν ἀμυγδαλῶν τοῦ λαίμου συνέβη εἰς τὸν Νουσμπαουμ νὰ θραυσθῇ τὸ μαχαίριον εἰς λιθῶδες τι σύγκριμα, εὐρισκόμενον ἐντὸς τῆς ἀμυγδαλῆς, τὸ δὲ δύο ἑκατοστά τοῦ μέτρου μακρὸν τεμάχιον τοῦ μαχαίριου νὰ καταποθῇ ὑπὸ τοῦ ἀσθενοῦς. Ὁ Νουσμπαουμ τότε, ἵνα μὴ ὁ ὄξυστομώτατος σίδηρος πληγῶσῃ τὸν στόμαχον, ἔδωκεν εὐθύς εἰς τὸν ἀσθενῆ νὰ πῖνῃ σακχαροῦχον ὕδωρ, προσθέσας ἐντὸς αὐτοῦ κοχλιάριον ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος, δι' ἧς θεραπείας ὁ σίδηρος ὀξειδωθεὶς καὶ ἀπαμβλυθεὶς ἐξῆλθε διὰ τῆς φυσικῆς ὁδοῦ μετὰ 48 ὥρας μόλις καὶ ἐσχωριασμένος. Ὡς γνωστόν, ἄλλοτε καταπίνονται ὀδόντες τεχνητοὶ καὶ ὀδοντοστοιχίαι. Ὁ Νουσμπαουμ ἀναφέρει περὶ πτωσιν, καὶ ἦν κυρία τις κατέπιε πλάκα μετὰ 4 ὀδόντων, οἵτινες ἐσφηνώθησαν ἐν τῷ φάρυγγι,

καὶ οὔτε νὰ ἐξαιρεθῶσιν ἦτο δυνατόν οὔτε νὰ ἀπωθηθῶσι πρὸς τὰ κάτω. Ἐπειδὴ δὲ ἡ κυρία αὕτη δὲν ἔχει ποσῶς πόνους καὶ ἠδύνατο νὰ τρώγῃ καὶ νὰ πῖνῃ ἀνενοχλήτως, ἔτι δὲ νὰ ὁμιλῇ καὶ ν' ἀναπνέῃ, ὁ Νουσμπαουμ τὴν συνεβούλευσε νὰ μὴ ζητήσῃ ἐγχειρήσιν, ἀλλὰ μόνον ὅταν αἰσθανθῇ ἐνοχλήσεις. Ἡ κυρία δὲ αὕτη φέρει ἡδὴ ἐπὶ ἐν καὶ ἡμισυ ἔτος τοὺς ὀδόντας ἐν τῷ λαίμῳ ἀκινδύνως! Εἰς κατάγματα τῶν ὀστέων ἐπίσης ἀπαντῶσι πολλὰ δυστυχήματα, ἅτινα οἱ ἄρρωστοὶ ἀποδίδουσι εἰς τοὺς ἱατροὺς, καίτοι οὗτοι δὲν πταίουσιν ποσῶς, διότι πολὺ συχνὰ ἡ κακὴ θεραπεία εἶνε ἀποτέλεσμα ἀσθενικῆς προδιαθέσεως τοῦ νοσοῦντος ἢ πρῶτων κινήσεων τοῦ μέλους. Καὶ ἡ λοξὴ δὲ ἴσσις τῶν κατεγῶτων ὀστέων θὰ ἦτο σπανιωτέρα, ἐὰν οἱ ἱατροὶ ἐφύλαττον τὸν κανόνα, κατὰ τὸν ἡμισυ χρόνον τὸν ἀπαιτούμενον πρὸς θεραπείαν τοῦ κατάγματος, νὰ ἀνοίγῃσι τὸν ἐπίδεσμον καὶ νὰ διορθοῦσι τὰ τυχόν λάθη, διότι καὶ κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον δύναται τις νὰ εὐθύνη κακαμμένον ὄστούν. Δυστύχημα ἐπίσης ἀποκαλεῖ ὁ Νουσμπαουμ, ὅταν ὁ χειρουργὸς λησμονήσῃ τὸν σπόγγον ἢ τὴν λαβίδα ἢ τεμάχιον ἐλαστικοῦ σωλήνος ἐντὸς τῆς κοιλίας κατὰ τὴν λαπαροτομίαν καὶ ἐπιφέρῃ οὕτω τὸν θάνατον διὰ δηλητηριάσεως τοῦ αἵματος. Πρὸς ἀποφυγὴν τούτου συμβουλεύει τοὺς ἱατροὺς νὰ μετῶσι πρότερον ἀκριβῶς τὰ ἐργαλεῖα των, νὰ πράττωσι δὲ τούτο καὶ μετὰ τὴν ἐγχείρησιν. Εἰς τὰ δυστυχήματα καταλεκτέον καὶ τὸν ἐκ χλωροφορμίου θάνατον. Τοιοῦτοι θάνατοι ἦσαν ταχύτεροι ἐν ἀρχῇ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ χλωροφορμίου, σήμερον ὅμως ἀπαντᾶται εἰς θάνατος εἰς 11—12000 ναρκώσεις τοῦ χλωροφορμίου. Ἐν τῷ Νουσμπαουμ λέγει ὅτι οἱ ἱατροὶ ἐξ ἐνός τοιούτου δυστυχήματος διδάσκονται πλείονα ἢ ἐκ δέκα εὐτυχῶν περιστάσεων, καὶ τούτο... εἶπε, λέγει, παρήγορον...

ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΟΥ ΤΟΥ Β'.

Ὁ γερμανὸς Κουάντς (Quanz), ὁ διάσημος διδάσκαλος Φρειδερίκου τοῦ μεγάλου, δὲν ἦτο μόνον ἐξοχος παίκτης τοῦ πλαγιαύλου, ἀλλὰ καὶ ἔκτακτος εὐφυλόγος. Ἐσπέραν τινὰ ἐδίδετο ἔσπερις ἐν τοῖς ἀνακτόροις Φρειδερίκου τοῦ Β' ἐν Rheinsberg. Ἐπειδὴ δὲ χάριν τῆς μουσικῆς ἦτο προσκεκλημένος καὶ ὁ Κουάντς, ἐν τινὶ κύκλῳ ὁμιλούντων, ἐν ᾧ εὐρίσκατο καὶ ὁ βασιλεὺς, μετὰ ἄλλων πολλῶν εἶπεν οὗτος καὶ ὅτι τίποτε δὲν ὑπάρχει εἰς τὸν κόσμον τὸ ὅποιον δύναται νὰ τὸν ἐκπλήξῃ καὶ τὸν φέρῃ

εις ἀμμηχανίαν. Ὁ Φρειδερίκος ἀκούσας ταῦτα ὕψωσεν ἀπειλητικῶς τὸν δάκτυλον:

— Κουάντς, τῷ λέγει, — θά μου τὸ ἀποδείξῃς αὐτὸ τὸ ὁποῖον λέγεις.

— Μεγαλειότατε, εἶμαι ἔτοιμος εἰς πᾶσαν δοκιμασίαν, ἀπήντησεν ὁ Κουάντς, ὑποκλινόμενος εὐσεβάστως.

Ἡ ἐλευσις αὐλικοῦ τινος διέκοψε τὸν διάλογον, ἐπειδὴ δὲ ὁ βασιλεὺς δὲν ἐπανήθη πλέον ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος, ἐλησμονήθη ὅλως τὸ συμβῶν μετὰ τινος ἡμέρας. Μετ' οὐ πολὺ ἐπρόκειτο νὰ δοθῇ ἐν τοῖς ἀνακτόροις συναυλία, ἐν ἣ ὁ Κουάντς θὰ ἐπαίξε μονωδίαν τινὰ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ βασιλέως. Ὁ Κουάντς οὐδὲν ὑποπτευόμενος ἀνέρχεται κατὰ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην μόνος ἐπὶ τῆς μουσικῆς ἐξέδρας καὶ εὐρίσκει ἐπὶ τοῦ ἀνακτορίου μέγα χαρτίον, ἐφ' οὗ ἦτο γεγραμμένον:

«Ὁ Ἰωάννης Κουάντς εἶνε ὁ πρῶτος γαῖδαρος.
ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΟΣ Ο Β΄.»

Ὁ Κουάντς, χωρὶς νὰ συσπᾶσθαι οὐδεμίαν ἴνα τοῦ προσώπου του, ἔλαβε τὸ χαρτίον, ἐδίπλωσεν αὐτὸ καὶ ἦτο ἔτοιμος μετὰ τῆς μεγαλειτέρας ἀπαθείας νὰ τὸ θέσῃ εἰς τὸ θυλάκιόν του, ὅτε ὁ βασιλεὺς, ὅστις τὸν παρετήρει ἀσκαρδαμυκτεῖ.

— Αἱ, Κουάντς, τῷ λέγει, τί κρύπτεις αὐτοῦ; Δεῖξέ καὶ εἰς ἡμᾶς τί εἶνε αὐτά.

— Μεγαλειότατε, κάποιος ἠθέλησε νὰ ἀστερευθῇ μαζύ μου καὶ δὲν ἀξίζει τὸν κόπον νὰ γείνη λόγος περὶ τοῦ πράγματος.

— «Αἱ, ἐφώνησεν ὁ βασιλεὺς προσποιούμενος τὸν ἐκπληκτον, διάβασέ μας, ἔλα ν' ἀκούσωμε τί σοῦ γράφουν.»

Ὁ Κουάντς ὑπεκλίθη.

— Ἀφοῦ ἐπὶ τέλος θέλει ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης ν' ἀκούσῃ καὶ καλὰ τί μου γράφουν... ἰδοῦ...»

Καὶ ἐκπτύξας ἡσύχως τὸ χαρτίον ἀνέγνωσε μεγαλοφώνως καὶ ἐν μιᾷ σειρᾷ, τονίζων ἰδίως τὰς τελευταίας λέξεις.

«Ὁ Ἰωάννης Κουάντς εἶνε ὁ πρῶτος γαῖδαρος. Φρειδερίκος ὁ δευτερος.»

Ἀπαντες ὠχρίασαν, τινὲς δὲ πῶν αὐλικῶν ἔθεσαν τὴν χεῖρα καὶ ἐπὶ τῆς λαβῆς τοῦ ξίφους. Ἰόνον ὁ Φρειδερίκος ἔμεινεν ἡσυχος. Μειδιῶν προσῆλθεν εἰς τὸν Κουάντς, ὅστις ὑπεκκλίνετο ὑλάθως, καὶ θωπεύσας αὐτὸν διὰ τῆς χειρὸς εἰς τοὺς ὦμους.

— Καλὰ τὰ κατὰφες, ἀγαπητέ Κουάντς, ὣς εἶπε, ἀλλ' ἄλλη φορὰ νὰ μὴ εἶσαι τὸσφ ἄνδρας ἀκούς;

Ἡ ΑΝΑΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΔΕΝΔΡΟΥ

Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο εἶνε γνωστὸν ἐν τῇ βοτανικῇ ἐπιστήμῃ τὸ πείραμα τοῦ Δυχαμέλ. Ὁ σοφὸς φυσιοδίφης, λυγίσας βαθμηδὸν τὸν εὐθὺν καὶ μακρὸν κορμὸν ἰτιάς, ἐνέχων ἐν εἰς λάκκον καὶ ἐκάλυψε διὰ χύματος τοὺς κλώνους πάντας μετὰ τῶν φύλλων. Μετὰ τινος καιρὸν οἱ κλώνες εἶχον ριζωθῆ. Τὸ δὲ δένδρον ἀπέμεινε ἀφυλλον καὶ ἔχον ρίζας εἰς ἀμφότερα τὰ τέρματα τοῦ τοξοειδοῦς κορμοῦ. Τότε ἀνασπᾶσας τὴν ἀρχικὴν καὶ ἀληθῆ ρίζαν ἀνεστήλωσεν αὐτὴν καὶ ἐκαθάρισεν ἀπὸ τοῦ χύματος. Καὶ μετ' ὀλίγον ἀπὸ τῆς ρίζης ταύτης νέον φύλλωμα ἐγεννήθη ὡς ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ ἀέρος.

Ἡ ΜΕΤΑ ΘΑΝΑΤΟΝ ΙΣΟΤΗΣ

Ὅταν ἐνταφιάζονται οἱ αὐτοκράτορες τῆς Αὐστρίας, μεταφέρονται διὰ τῆς συντομωτάτης ὁδοῦ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Καπουκίνων, ὅπως κατατεθῶσι ἐν τῇ ἐκεῖ κρύπτῃ. Εἰθισταὶ δὲ ἅμα ἀφικόμενου τοῦ φερέτρου νὰ κρούῃ ὁ τελετάρχης τὴν θύραν τῆς κρύπτῃς, ὅπως αὐτὴ ἀνοιχθῆ. «Τίς εἶ;» ἐρωτᾷ ὁ φύλαξ ἔσωθεν εὐρισκόμενος. «Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ ἐκλαμπρότατος αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας, βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας κτλ.» Ἡ φωνὴ ἔσωθεν ἀπαντᾷ: «Δὲν τὸν γνωρίζω». Τότε ὁ τελετάρχης κρούει ἐκ δευτέρου. «Τίς εἶ;» «Ἡ Αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας.» «Δὲν τὸν γνωρίζω.» Ὁ τελετάρχης κτυπᾷ ἐκ τρίτου. «Τίς εἶ;» «Ὁ ἀδελφός μας Φραγκίσκος». Τότε ἀνοίγεται πάραυτα ἡ θύρα καὶ τὸ φορεῖον κατατίθεται εἰς τὸν τάφον.

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Ὅχι ἡ ἀνάπαυσις, ἀλλ' ὁ ἀγὼν ὁ διηνεκὴς σχηματίζει τὸν ἰσχυρὸν χαρακτῆρα.

Προσπάθησον νὰ σκέπτεσαι ὀλίγον καὶ νὰ ἐνεργῆς πολὺ. Ἐὰν δὲν προσέξῃς εἰς τοῦτο, ὅλος σου ὁ βίος παρέρχεται εἰς σχέδια, καὶ δὲν θὰ σοῦ μείνη καιρὸς διὰ τὴν ἐφαρμογὴν.

Μία ἡμέρα ἀργίας κουράζει ὡς μία νύξ ἀσπνίας.

Ἡ ἀνία καταλαμβάνει μόνους τοὺς ἀνάδρους, τοὺς παραδιδόμενους εἰς τὴν ἀδρά-

νειαν αὐτῶν, τοὺς μὴ ἀντιδρῶντας δραστηρίως κατ' ἐαυτῶν, τοὺς λησμονοῦντας τοὺς ἄλλους.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Γαλλικὸν ἐπιστημονικὸν περιοδικὸν περιγράφει ἐν πολλῇ λεπτομερείᾳ τὸν ἐν τῷ ἐστιατορίῳ τοῦ ἐν Παρισίοις κ. Γάστωνος Μενιὲ λειτουργοῦντα ἀπὸ τινος ἐπιτραπέσιον ἤλεκτρικὸν σιδηρόδρομον. Διὰ τοῦ κομφοτάτου καὶ εὐφυοῦς τούτου μηχανήματος ὁ οἰκοδεσπότης μεταβιβάζει ἀπὸ τοῦ μαγειρείου εἰς τὸ ἐστιατόριον τὰ ἐδέσματα καὶ πάντα τὰ χρήσιμα διὰ τὸ γεῦμα, χωρὶς νὰ ἀπασχολῇ οὐδένα ὑπηρέτην. Ὁ σιδηρόδρομος, οὗ τὰ βαγόνια εἶνε τροχοφόροι δίσκοι ὠρατοί, ἐπεστροφόμενοι διὰ λευκῶν χειρομάκτρων, κομίζων τὸ φαγητὸν ἴσταται πρὸ ἐκάστου συνδαιτυμόνου, ἔπειτα δὲ διὰ τῆς πίεσεως κομβίου τινὸς προχωρεῖ πρὸς ἄλλον καὶ οὕτω καθεστῆς μέχρι τέλους τῆς τραπεζῆς, ἐφ' ἧς ὑπάρχουσι τοποθετημένα αἱ σιδηραῖ γραμμαῖ δι' ὧν βγαίνει. Οὐδεὶς ὑπηρέτης δύναται νὰ ἐκτελέσῃ μετὰ τσαύτης τάξεως, ἀκριβείας καὶ ἐπιμελείας τὸ καθήκον του.

Εἴκοσιν ἐξ ὅλα ἐκατομμύρια φράγκων ἀπέφεραν τὰ προνόμια εὐρεσιτεχνίας τὰ ἀπονεμηθέντα εἰς τὰς πρὸς καταργησίαν τοῦ χάλυθος ἐφευρέσεις τοῦ Ἀγγλοῦ Βάστεμπερ, κατὰ ἀναφέρειται ἐν τινι ἐσχάτως ἐκδοθείσῃ ἱστορίᾳ τοῦ χάλυθος. Πρὸς τοῦτοις τὰ ἐργαστᾶσια αὐτοῦ, μετὰ τὸ πέρας δεκατετραετοῦς συνεταιρισμοῦ, ἐπωλήθησαν εἰς ποσὸν εἴκοσι καὶ τετράκις μίλλον τοῦ ὄλου ἐταιρικοῦ κεφαλαίου, καίτοι ἡ Ἑταιρία κατὰ τὴν διάρκειάν της ἐπλήρωσεν εἰς τοὺς συνεταιροὺς ὡς κέρδη τὸ πεντηκονταπλάσιον καὶ πλέον τοῦ ἀρχικοῦ κεφαλαίου. Ἐν ἐνὶ λόγῳ, ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν ἐφευρέσεων, πλὴν τῶν προνομίων εὐρεσιτεχνίας, ἀπέφερον εἰς τοὺς πέντε ἰδιοκτῆτας τῶν ἐν Συμφιλίῳ χαλυουργείων ἐπὶ δεκατετραετίαν ποσὸν ὀγδοηκοντάκις καὶ πλέον μεγαλιότερον τοῦ ἐταιρικοῦ κεφαλαίου, ἦτοι 100 τοῖς 100 κατὰ δύο μῆνας, ποσὸν πρωτάκουστον ἐν τοῖς χρονικοῖς τῆς βιομηχανίας.

Τὸ ἐν Βερολίῳ στατιστικὸν γραφεῖον ἐδημοσίευσεν πίνακα περὶ τῆς κινητηρίου δυνάμεως ἀπασῶν τῶν ἐν τῇ ὑψηλῇ μηχανῶν. Ἡ παρ' αὐτῶν παραγομένη ἐν ὅλῳ δυνάμις ἀνέρχεται εἰς 46, 000, 000 ἵππων, ἐξ ὧν 4, 000, 000 διατίθενται εἰς τὴν κίνησιν τῶν σιδηροδρόμων. Γενομένου ὑπολογισμοῦ, εὐρέθη ὅτι πρὸς παραγωγὴν τοιαύτης κινητηρίου δυνάμεως θὰ ἀπαιτῆτο ἐν χιλιεκατομμύριον ἀνδρῶν ἔπρεπε τοῦτέστι νὰ καταδικασθῆ εἰς ἐργασίαν ἀποκτηνωτικὴν, ἢ ἡ ἀρχαιότες δικαίως ἐπεφύλασσε τοῖς δούλοις, πληθυσμὸς ἀντιπροσωπεύων περίπου τὰ δύο τρίτα τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς. Ἀλλ' ἐὰν ἐξαιρέσωμεν τοὺς γέροντας, τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παῖδια, τοὺς μὴ δυναμένους νὰ ἐργασθῶσιν, οἱ λοιποὶ ἀνέρχονται εἰς 300, 000, 000, τοῦτέστι μάλιστα ἀποτελοῦσι τὸ τρί-

τον τῶν ἀπαιτουμένων ἐργατῶν. Τὰ διάφορα ἔθνη λίαν διάφορον θέσιν κατέχουσιν ἐν τῷ πίνாகι τῷ παριστωῖν τὴν δυνάμιν τῶν μηχανῶν ἐν τῇ ὑψηλῇ. Ἡ Ἀγγλία ἔχει μηχανὰς δυνάμεως 7, 000, 000 ἵππων, μὴ συμπεριλαμβανομένων τῶν ἀτμαμαζῶν, ποσὸν ἀναλογοῦν πρὸς ἕνα ἵππον ἀνὰ πέντε κατοίκους· αἱ Ἡνωμένοι πολιτεῖαι ἔχουσι μηχανὰς δυνάμεως 7 1/2 ἐκ. ἵππων, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ πληθυσμὸς τῶν εἶνε πολυαριθμότερος τοῦ τῆς Μ. Βρετανίας ἡ ἀναλογία εἶνε ἐνός ἵππου ἀνὰ 6 1/2 κατοίκους. Τὴν τρίτην θέσιν κατέχει ἡ Γερμανία, ἔχουσα μηχανὰς δυνάμεως 4 ἐκ. ἦτοι ἀναλογίαν 1 ἵππου πρὸς 11 κατοίκους· τὴν τετάρτην ἡ Γαλλία μὲ μηχανὰς δυνάμεως 3 ἐκ. ἵππων, ἦτοι ἀναλογίαν 1 ἵππου πρὸς 13 κατοίκους, τὴν πέμπτην ἡ Αὐστρουγγαρία μὲ μηχανὰς δυνάμεως 1 ἐκ. ἵππων, ἦτοι ἀναλογίαν 1 ἵππου πρὸς 30 κατοίκους καὶ οὕτω καθεστῆς.

Ἐν Ἀγγλίᾳ ἐσχάτως ἐγένετο ἐκθεσις ὧν διατηρημένων. Τὸ πρῶτον βραβεῖον ἐκέρδησε σερὰ ὧν, διατηρηθέντων ἐντὸς λεπτοῦ ἀχύρου, ἐν ᾧ ἐτοποθετήθησαν μὲ τὸ ἐμπροσθεν μέρος πρὸς τὰ κάτω. Τὰ οὕτω διατηρηθέντα ὧα οὐδεμίαν εἶχον κακὴν ὄσμήν ἢ γεῦσιν. Τὸ δεύτερον βραβεῖον ἀπενεμήθη εἰς τὸν ἐκθέτην ὧν, ἄτινα διατηρήθησαν περιβεβλημένα διὰ κηρίου καὶ ἐνθεθειμένα ἐν ἐλαίῳ. Ἀλλὰ ὧα, ἄτινα διὰ πολυπλοκατέρων τρόπων οἱ ἐκθέται ἐπειράθησαν νὰ διατηρήσωσιν, εἶχον φθαρῆ. Τὰ ἐκτεθέντα ὧα ἐτηρήθησαν ἐν τῇ ἐκθέσει ἐπὶ τρεῖς μῆνας, ὥστε αἱ μέθοδοι δι' ὧν ἐπροφυλάχθησαν τὰ βραβευθέντα ἀπεδείχθησαν ἀλάθηστοι.

Ἐσχάτως ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Τουρκίας Σαῖτ πασσᾶς ἐπαρρησιοφορήθη ὑπὸ τῆς Α. Μ. τοῦ βασιλέως τῶν Κάτω Χωρῶν διὰ τοῦ παρασήμου τοῦ «Ὀλλανδικοῦ Λέοντος». Ἀλλ' ἐβράδυνεν ἐπὶ πολὺ νὰ λάβῃ τὰ σήματα τοῦ παρασήμου καὶ ἰδοῦ διατί. Κατὰ τὸν κανονισμὸν τοῦ παρασήμου τοῦ «Ὀλλανδικοῦ Λέοντος» τὰ διδόμενα σήματα αὐτοῦ εἰσιν ἐκ ναστοχάρτου, ἵνα κατὰδῆλον ἐκ τούτου γένηται ὅτι «πᾶσα ἡ ἀξία τοῦ παρασήμου συνίσταται εἰς τὴν προσγινομένην τῷ παρασημοφορομένῳ τιμὴν.» Ἀφ' ἐτέρου πάντα τὰ ὑπὸ τῆς ὀθωμανικῆς κυβερνήσεως ἀπονεμόμενα παρασημα ἔχουσι ἰκανὴς σπουδαίαν μεταλλικὴν ἀξίαν καὶ ἡ θέσις τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτοῦ τῶν Κάτω Χωρῶν ἐδυσκολεύθη κάπως, ἵνα δὲ ἐξέλθῃ τῆς δυσχερείας ταύτης ἐζήτησεν ὅπως γείνη κολακευτικὴ ἐξαίρεσις διὰ τὸν ὀθωμανὸν ὑπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν, ἀπονεμόμενον αὐτῷ τῶν σημάτων ἐκ μετάλλου πολυτίμου καὶ ἀδαμαντοκοσμῆτων. Τὸ ἔργον ἀνετέθη εἰς τὸν χρυσοχόον τῆς αὐλῆς. Θὰ φέρωσι δὲ τὰ σήματα, τὰ διὰ τὸν Σαῖτ πασσᾶν προωρισμένα, ἀργυροῦν σταυρὸν ἐσμιλτωμένον καὶ κεκοσμημένον μεταξὺ τῶν βραχιόνων διὰ 4 W ἐκ χρυσοῦ. Ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ σταυροῦ ὑπάρχει θυρεὸς χρώματος κυανοῦ καὶ ταύτην τὴν ἐπιγραφήν φέρων χρυσοῖς γράμμασιν· Virtus nobilitat. Τὸ παράσημον ἐπιστεφόμενον διὰ τοῦ ὀλλανδικοῦ στέμ-

ματος ἀναρτᾶται ἀπὸ κυανῆς ταινίας μετὰ πορτοκαλοχρῶν παρυφῶν.

Τὰ βαγόνια τοῦ ἀπὸ Στουτγάρδης εἰς Χάλλην σιδηροδρόμου ἐν Γερμανίᾳ ἤρξαντο ἀπὸ τινος φωτιζόμενα δι' ἠλεκτρικοῦ φωτός. Αἱ λυχνίαι εἰσι στερεωμέναι ἐπὶ τῆς ὀροφῆς ἐκάστης ἀμάξης, φέρουσι δὲ ὑελίνους σφαῖρας. Εἰς τὰς ἀμάξας τῆς τρίτης θέσεως γίνεται χρῆσις λυχνιῶν, δυνάμεως 3 κηρίων, εἰς τὰς ἄλλας δὲ 5—16 κηρίων, ἀλλ' ἡ ἔντασις τοῦ φωτισμοῦ τούτου δύναται νὰ μειωθῇ κατ' ἀρέσκειαν.

Τὸ ἤδη ναυπηγούμενον ἐν Σεβαστουπόλει μέγα ρωσικὸν θωρηκτὸν «Τσεσμέζ», οὗ ἡ χωρητικότης ὑπερβαίνει τοὺς 10,000 τόνους, ὁ θώραξ δ' ἔχει πᾶχος 406 χιλιοστῶν τοῦ μέτρου θὰ ἐφοδιασθῇ μὲ λέβητας θερμινομένους διὰ πετρελαίου. Τὸ παράδειγμα τῆς ρωσικῆς κυβερνήσεως ἐπιτυχάνον ἐν τῇ πράξει βεβαίως θέλουσι μιμηθῆναι καὶ τὰ λοιπὰ κράτη, εἰσάγοντα εἰς τὸ πολεμικὸν ναυτικὸν τὴν διὰ πετρελαίου θέρμανσιν τῶν λεβήτων.

Ἄνθρωπος διάσημος διὰ τὴν πολυσαρκίαν αὐτοῦ, ὀνόματι Βερθελῶ, ἀπέβησεν ἐν Trouville τῆς Γαλλίας. Τὸ βῆρος τοῦ ἀνθρώπου τούτου ἦτο 220 χιλιόγραμμα, ἦτοι 172 ὀκάδες περίπου. Ὅκτὼ νεκροφόροι ἐτοποθέτησαν αὐτὸν ἐπὶ τῆς νεκροπομποῦ ἀμάξης, τὸ δὲ φέρετρόν του εἶχε πλάτος μὲν 1μ.05, ὕψος δὲ 1μ.10.

Μέχρι τοῦδε ἐγνωρίζομεν ὀλίγα τινὰ περὶ τῆς καταγωγῆς καὶ τῆς ἱστορίας τῆς οἰκογενείας τοῦ μεθυγράφου καὶ διηγηματογράφου Δίκηνς. Αὐτὸς δὲ οὗτος ὁ Δίκηνς ἦτο λίαν ἐχέμυθος εἰς τὰ περὶ τῶν γονέων του καὶ τῆς κοινωνικῆς αὐτῶν θέσεως, οὐδέποτε δὲ διηγήθη τὴν ἱστορίαν τῶν γονέων του, ἀπώτερον τῶν γάμων τοῦ πατρὸς του. Καὶ εἰς τὸν βιογράφον δὲ αὐτοῦ Φόρστερ δὲν εἶπε τίποτε σχετικόν. Τελευταίον ὅμως ἀπεκαλύφθη τυχαίως ἡ μάμμη τοῦ Δίκηνς καὶ μάλιστα ὡς τροφῆς τοῦ ἐν ἔτει 1835 ἀποθανόντος λорδου Crewe. Ὁ λорδος οὗτος καὶ ἡ ἀδελφὴ του, ἡ νυμφευθεῖσα βραδύτερον τὴν συγγραφέα Mouckton Milnes, ὠμίλου πάντοτε μετὰ μεγάλου ἐνθουσιασμοῦ περὶ τῆς τροφῆς τῶν παιδικῶν αὐτῶν χρόνων. Ἡ γυνὴ αὕτη εἶχε λίαν ἔκτακτον εὐφυίαν καὶ τὸ προτέρημα νὰ διηγῆται ἱστορίας τὰς ὁποίας αὐτοστιγμῆι ἐπλαττεν καὶ ἐξύραινεν ἡ ἰδίᾳ, ἐκτός δὲ τούτου τὰς διηγείτο μετ' ἐκτάκτου μιμικῆς ἐπιτηδεϊότητος, εἶδιεν εἰς ἕκαστον χαρακτῆρα φωνὴν ἰδίαν καὶ ἦτο παράδοξος γραῖτα. Αὕτη ἦτο ἡ μάμμη τοῦ Καρόλου Δίκηνς, ὅπως διηγεῖται ὁ Mouckton Milnes.

Ὁ ἐσγάτως ἀποβιώσας Γάλλος ἀντιναύαρχος Jauréguiberry ἦτο τοὺς τρόπους εὐγενέστατος καὶ φιλοφρονέστατος. Πρὸς τὰς κυρίας δὲ αἰτινες ἤρχοντο νὰ ἐπισκεφθῶσι τὸ πλοῖόν του, καὶ κυρίως ἐάν

αὐταὶ ἦσαν νεκραὶ καὶ χαρίεσαι, ἐπεδαψίλευε τὰς μεγίστας περιποιήσεις.

Ὅτε πρὸ τινῶν ἐτῶν διώκει τὸν ἐν Μεσογείῳ μέγαν στόλον καὶ μετέβαινε κατ' ἐναλλαγὴν ἀπὸ Κανῶν εἰς Νίκαιαν καὶ ἀπὸ ταύτης εἰς τὰς νήσους Τερίδας, ἐγένετο σχεδὸν συρμός μεταξὺ τῶν εὐγενῶν κυριῶν, τῶν εὐρισκομένων εἰς τὰ μέρη ταῦτα χάριν τέρψεως καὶ ἀναψυχῆς, νὰ ἐπισκέπτονται τὸ πλοῖον τοῦ ναυάρχου καὶ νὰ δέχωνται τὰς περιποιήσεις αὐτοῦ. Ὁ τότε ὑπουργὸς τῶν ναυτικῶν ναύαρχος Ποθυῶ δὲν ἔβλεπεν εὐχαρίστως τὰς ἐπισκέψεις ταύτας εἰς τὸ γιγαντώδες θωρηκτὸν, διότι κατὰ τὴν γνώμην του ἐκ τούτων διαταράσσετο ἡ ἐν αὐτῷ ὑπηρεσία, διὸ καὶ ὑπέδειξε πολλὰκις, ἀλλὰ πάντοτε μετὰ φειδῶς, εἰς τὸν ναύαρχον, ὅτι πρέπει νὰ παύσῃ νὰ δέχεται τὰς ἐπισκέψεις τῶν ἀντιπροσώπων τούτων τοῦ ὠραίου φύλου. Ἰδὼν ὅμως ὁ ὑπουργὸς ὅτι εἰς οὐδὲν ὠφελεῖ διὰ τῶν πλαγιῶν ὑποδείξεων καὶ ὅτι ὁ ναύαρχος ἐξακολουθεῖ νὰ παρέχῃ φιλοξενίαν ἀναπαυτικωτάτην καὶ ἀνενόητον εἰς τὰς ἐπισκεπτρίας, ἐσκέφθη νὰ διορθώσῃ τὸ πρᾶγμα διὰ τοῦ ἐξῆς τρόπου. Ἡμέραν τινα μετὰ μεσημβρίαν εὐγενῆς καὶ ἐξόχου καλλονῆς κυρίας ἐκ Νικαίας εὐρίσκετο ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τοῦ πλοίου «Ρισσελιέ», ὅτε ὁ διὰ σημάτων τηλεγράφου τοῦ λιμένος ἤρξατο νὰ κάμνῃ σημεῖα προσοχῆς. «Ὁ ὑπουργὸς διατάσσει», ἐσήμανον κατόπιν τὰ σημεῖα, «ν' ἀναχωρήσῃ πάραυτα ὁ «Ρισσελιέ» διὰ Μασσαλίαν, χωρὶς πῶσός νὰ ἔλθῃ πρότερον εἰς ἐπικοινωνίαν μετὰ τῆς ξηρᾶς, ἐν Μασσαλίᾳ δὲ νὰ περιμένῃ νέας διαταγὰς». Ὁ ναύαρχος ἔπρεπε νὰ ὑπακούσῃ, ἡ δὲ δυστυχῆς κυρία, ἣτις εἶχε διοργανώσει διὰ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς χορόν, ἔπρεπε νὰ συνταξιδεύσῃ μέχρι Μασσαλίας, ὅθεν τὴν ἐπομένην ἡμέραν θὰ μετέβαινεν εἰς Νίκαιαν διὰ τοῦ σιδηροδρόμου. Καὶ ὁ μὲν ναύαρχος Jauréguiberry δὲν δυσηρεστήθη πῶσός διὰ τὸ ἀτύχημα τοῦτο, ἀλλ' αἱ ἐπισκέψεις τῶν κυριῶν ἔπαυσαν εὐθὺς μετὰ τὸ ὁδοιπορικὸν τοῦτο ἐπεισῶδιον τῆς ὠραίας ἐπισκεπτρίας.

Ἀρχηγὸς τις Σκώτων διατελῶν εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν ἐν καιρῷ χειμῶνος πρὸς ἕτερον Σκῶτον γείτονα αὐτοῦ χάριν γαιῶν τινῶν, ὧν ἀμφοτέροι διημισηθήτουν τὴν κυριότητα, διέταξε νὰ τῷ παρασκευάσῃ οὖρον χιόνος, ὅπως ἀναπαύσῃ τὴν κεφαλὴν του κατὰ τὴν νύκτα. Οἱ ἑπαδοὶ του ἤρχισαν μεμψιμοιροῦντες ἐπὶ τούτῳ.

— Δὲν δυνάμεθα νὰ ἐλπίζωμεν πλέον ὅτι θὰ νικῆσωμεν, ἔλεγον, ἀφοῦ ὁ ἀρχηγὸς μας ἐξεθηλύθη τόσο ὥστε δὲν ἠμπορεῖ νὰ κοιμηθῇ χωρὶς προσκέφαλον.

Νεαρὸς κύριος εἶχε τὸ ἀτύχημα ἐν τινι συναναστροφῇ νὰ ὠθήσῃ τράπεζαν καὶ νὰ θραύσῃ δύο ἀρχαῖα γνήσια ταναγραῖα ἀγαλμάτια ἐπ' αὐτῆς εὐρισκόμενα. Κατησχυμένος ἐκρήγγυται εἰς μυρίας αἰτήσεις συγγνώμης παρὰ τῆς οἰκοδεσποίνης καὶ ἐπὶ τέλους ἐρωτᾷ ἂν τὰ ἀντικείμενα εἶχόν τινα ἀξίαν.

— Ἦσαν γνήσια ταναγραῖα, ἀπαντᾷ ἡ οἰκοδεσποινα μὲ γλυκύπικρον τόνον.

— Ἄ! τότε τὸ πρᾶγμα διορθώνεται! ἐνόμιζα πῶς ἦσαν ἀπὸ τὰ νέα τὰ πολύτιμα τοῦ Μάυφαρτ. . .